

Fjarhiti í Tórshavn

Frágreiðing um söluna av fjarhita í Tórshavnar kommunu

17. mars 2017

Kappingareftirlitið

Kappingareftirlitið

Útgevandi: Kappingareftirlitið
Skálatrøð 20
FO-110 Tórshavn
Faroe Islands

Telefon: +298 35 60 40
T-postur: kapping@kapping.fo
Ábyrgd: Terje Sigurðsson, deildarstjóri

ISBN 978-99918-870-2-9

www.kapping.fo

Innihaldsyvirlit

Kapitul 1: Samandráttur	1
Kapitul 2: Inngangur	3
2.1. Um fjarhita	3
2.2. Fjarhiti í Tórshavn.....	4
2.2.1. L/f Hitafelagið	4
2.2.2. P/f Fjarhitafelagið	5
2.2.3 Útbyggingin av fjarhitaskipanini.....	6
2.2.4 Talið av brúkarum	7
2.2.5 Sölan av fjarhita	8
2.2.6 Fíggjarlig viðurskipti	10
Kapitul 3: Prísur á fjarhita	12
3.1. Prísgongdin	12
3.2. Prísáseting.....	14
3.2 Prísurin á øðrum hitaloysnum.....	16
3.3. Ávegis niðurstøða	19
Kapitul 4.	22
4.1 Íbinding í fjarhitaskipan	22
4.2 Rættindi hjá brúkarum.....	24
4.3. Prísáseting av fjarhita.....	24
4.3.1 Innkeyp av orku.....	24
4.3.2 Søluprísur á fjarhita	25
4.4. Ávegis niðurstøða	26
Kapitul 5: Samanbering	27
5.1. Úrvalstreytir	27
5.2. Prísir	28
5.2.1. Nýtslugjald.....	29
5.2.2. Samlaði hitakostnaðurin	30
5.2.2. Íbinding.....	31

Kappingareftirlitið

5.3. Virkisföri.....	32
5.3.1. Kostnaður fyri hvønn framleiddan MWt.....	33
5.3.2 Yvirskot og skattur.....	35
5.4 Ávegis niðurstøða	36
Kapitul 6: Meting.....	38
6.1. Niðurstøða	41

Kapitul 1: Samandráttur

Útbyggingin av fjarhitanetinum í Tórshavnar kommunu hevur verið stór seinastu mongu árinum. Seinastu tíggju árinum er talið av fjarhitabrúkarum vaksið frá fimmhundrað til omanfyri eitttúsund. Hetta hevur skapt eina ávísa ónøgd millum núverandi fjarhitabrúkarar, tí útbyggingin verður fíggað av nýtslugjaldi, sum tekur støði í gassoljuprísinum, heldur enn í veruliga kostnaðinum av at reka virksemd. Brúkararnir meta tí, at teirra nýtslugjald fíggjar allar útbyggingar hjá Fjarhitafelagnum.

Ónøgdin hjá fjarhitabrúkarum stavar eisini frá manglandi gjøgnumskygni. Prísásetingin hjá Fjarhitafelagnum tekur, sum áður nevnt, støði í gassoljuprísinum, men eitt týðandi parametur í prísásetingini er ársvirknadartigið á einum oljuketli. Fjarhitafelagið greiðir ikki kundum sínum frá, hvussu komið verður fram til ásetta prísins, og ongin almenn grundgeving er fyri nýtt ársvirknadartigið. Tað er ongin uttanfyri standandi myndugleiki, sum t.d. Umhvørvisstovan, ið ásetur ársvirknadartigið. Hetta er heilt upp til Fjarhitafelagið sjálvt at avgera.

Í 2002 lat serfrøðingarbólkur úr hondum eina frágreiðing um prísásetingina av fjarhita í Tórshavn. Í henni var mælt til, at ársvirknadartigið skuldi eftirmetast. Ymisk er, hvussu tilmælið frá serfrøðingabólkinum er tulkað. P/f Fjarhitafelagið hevur tulkað tilmælið sum um, at eftirmetingin bara skuldi gerast einaferð, meðan umboðini fyri fjarhitabrúkarar hava tulkað tilmælið soleiðis, at ársvirknadartigið skuldi eftirkannast við jøvnum millumbilum. Kappingareftirlitið hevur ikki havt møguleika at eftirkannað hetta nærri, men tað liggur nær at hugsa sær, at ársvirknadartigið skuldi kannast við jøvnum millumbilum.

P/f Fjarhitafelagið gjørdi eina eftirmeting av ársvirknadartiginum í 2006, og var niðurstøðan tá, at neyðugt var ikki at broyta ársvirknadartigið. Umboð fyri fjarhitabrúkarar siga seg ikki kenna til hesa eftirmeting. Sambært teimum var síðsta meting av ársvirknadartiginum gjørd í 2002.

Síðan 2006 eru oljuketlar vordnir alsamt effektivari sambært uppgerðum frá Teknologisk Institutt. Teir serfrøðingar, sum Kappingareftirlitið hevur samskipt við, siga, at ársvirknadartigið í dag liggur millum 85-95%.

Hesi seinastu árinum eru fleiri grønar hitaloysnir komnar á marknaðin, so fjarhita er ikki longur einasta alternativ til upphiting við olju. Í hesi frágreiðing er samanbering gjørd millum tær vanligastu hitaloysnirnar í Føroyum, og sambært hesi samanbering er fjarhita dýrasta hitaloysnin.

Fjarhitabrúkarin er tí í teirri óunnuligu støðu, at hesin skal gjalda fyri eina tænastu, sum ikki er kappingarfør við aðrar hitaloysnir á marknaðinum, eftir avtalutreytum sum eru einsíðis settar av fjarhitafelagnum, og sum ikki kunnu kærast til nakran myndugleika.

Kappingareftirlitið metir, at tíðin er komin til at lóggeva á fjarhitaøkinum. Lóggávan skal tryggja rættindi hjá fjarhitabrúkararum, samstundis sum Tórshavnar kommuna skal hava møguleika at útbyggja fjarhitanetið.

Kappingareftirlitið mælir tí til, at prísásetingin skal taka støði í teimum kostnaðum, sum felagið hevur, heldur enn í gassoljuprísinum, samstundis sum lóggávan skal tryggja, at Fjarhitafelagið, sum hevur

Kappingareftirlitið

monopolstöðu, ikki fær móguleika at taka monopolvinning. Mælt verður tí til, at lóggávan áleggur fjarhitafeløgum at prísáseta eftir eini “hvíla-í-sær-sjálvum”-reglu.

Kappingareftirlitið mælir til, at íbindingarskyldan verður avmarkað mest móguligt. Skotið verður tí upp at íbindingarskyldan skal fevna um at geva atgongd til ognina og at gjalda eitt fast gjald afturfyri at hava móguleika til at binda í eina fjarhitaskipan. Við hesum verður brúkarin bundin minst móguligt og hefur framvegis rættin til at velja fjarhitán frá, samstundis sum P/f Fjarhitafelagið framvegis hefur móguleika at útbyggja fjarhitaskipanina. Tað hefur stóran týðning, at brúkarar kunnu velja fjarhitán frá, tí hetta ger, at tað eisini verður kapping um hesar kundar. Virkin kapping er gagnlig fyri allar partar - brúkarin fær fleiri valmóguleikar, aðrir veitarar fáa atgongd til fleiri kundar, og P/f Fjarhitafelagið verður lagt undir eitt kappingarligt trýst.

Kappingareftirlitið hefur samanborið prísir og kostnaðir hjá Fjarhitafelagnum við sambærilig donsk feløg, og kann staðfesta, at Fjarhitafelagið er kappingarført við líknandi donsk feløg, tá tað kemur til kostnað fyri hvønn framleiddan MWt. Hesi feløg klára at selja ein MWt, sum er kappingarførur við tær hitaloysnir, sum eru í Føroyum.

Kappingareftirlitið metir tí, at tað burði borið til framhaldandi at útbyggja fjarhitáneti í Tórshavn, undir eini lóggávu har ein “Hvíla-í-sær-sjálvum”-regla og ein avmarkað íbindingarskylda eru galdandi.

Í dag fær P/f Fjarhitafelagið sína orku ókeypiss, og hefur hetta við sær, at felagið fær eitt størri fígjarligt rásarúm enn, um felagið skuldi keypt sína orku. Fígjarliga rásarúmið gevur felagnum størri móguleikar at útbyggja fjarhitánetið.

Í Danmark verður ein mesta prísur ásettur árliga fyri ta orku, sum verður seld fjarhitafeløgum, men ongin minstiprísur er galdandi. Hinvegin er eisini galdandi, at tá viðurskifti ikki eru fevnd av sektorlóggávu, so er danska kappingarlógin galdandi.

Tað er tí neyðugt, at støða verður tikin til, um P/f Fjarhitafelagið framvegis skal hava móguleika at fáa orkuna ókeypiss. Skal orkan framvegis verða ókeypiss, er neyðugt at umhugsa, um hetta skal verða ásett í lóggávuni.

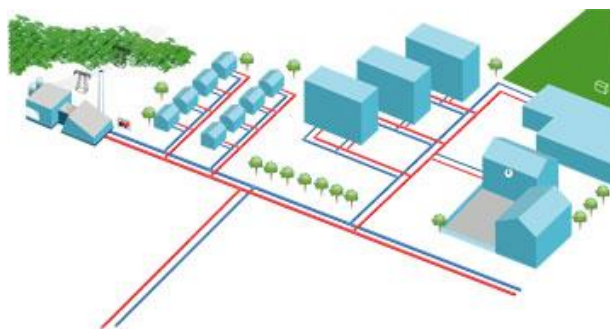
Kapitul 2: Inngangur

2.1. Um fjarhita

Tá rusk verður brent í ruskovni ella ravnagn verður framleitt við lívrúnum brennievnum verður nógvur hiti framleiddur. Vatn verður brúkt til køling fyri síðani at verða leitt út á sjógv. Grundhugsanin við fjarhita er at taka avlopsorku og endurbrúka hana til upphiting.

Fjarhitaskipanir eru umhvørvisvinarligar, tí tá avlopshiti frá øðrum virkseimi verður endurbrútkur verður eisini minni koltvísúrmi latið út í náttúruna.

Ein fjarhitaskipan er ein lukkað tvískild røraleiðing, har heitt vatn streymar frá hitastøðini til bústaðir, meðan tað avkølda vatnið verður leitt aftur til hitastøðina. Leiðingarnar, sum liggja millum húsini og hitamiðstøðina og frá orkukelduni til hitamiðstøðina hava eina livitíð uppá 30 ár, meðan hitaskipanin hjá brúkararanum hevur eina livitíð uppá 20 ár¹.

Kelda: www.fjernvarme.info

Fyrimunurin við eini fjarhitaskipan er, at hon ikki er bundin til nakra ávísa orkukeldu ella orkuloysn. Tvs. at hóast Fjarhitafelagið í dag fær sín hita frá Brennistøðini á Hjalla og SEV-verkinum á Sundi, so kunnu hesar orkukeldur altíð skiftast út við aðrar keldur, ella aðrar keldur kunna leggjast afturat. Hetta er ein stórir fyrimunur ímun til aðrar hitaloysnir, ið oftast eru bundnar til eina ávísa orkukeldu.

Fjarhitið er ein hitaloysn, sum verður nógv brúkt aðrastaðni. Í Íslandi brúka øll húsiki fjarhita, og er tað serliga undirgrundin, sum er orkukeldan har. Í Danmark brúka áleið 65% av øllum húskjum fjarhita, og orkukeldurnar eru yvirhøvur rusk, sól, biobrenni, bioolja og biogass. Í londum sum Svøríki, Finlandi, Estlandi, Letlandi, Litava og Polen brúka áleið 40-50% av húskjunum fjarhita.

¹ livitíðin er mett út frá teimum roknskapum, sum Kappingareftirlitið hevur gjøgnumgingið í sambandi við samanberingarnar sum eru í kapitl 5. Fjarhitafelagið hevur tó á s. 4 í sínum viðmerkingum til frágreiðingina víst á, at teirra veitarar meta livitíðin á rørunum til at verða 50 ár ella meir, meðan hitaskipanir hava eina livitíð, sum er meir enn 20 ár. Her skal tó vísast á, at munur ofta er á, hvussu leingi tað handilsliga gevur meining at brúka eitt aktiv, og so tí veruligu livitíðina á aktivinum.

2.2. Fjarhiti í Tórshavn

2.2.1. L/f Hitafelagið

Ætlanir um at framleiða fjarhita úr avlopsorku vóru longu frammi fyrst í 80-unum. SEV hevði ætlanir um at útbyggja Sundsverkið, meðan Tórshavnar kommuna hevði ætlanir um at byggja eina nýggja brennistøð á Sandvíkarhjalla. Í hesum sambandi var havt á lofti, at fáa gangnýtt spillorkuna frá brennistøðini og Sundsvekinum.

Fyrstu ítøkiligu stigini vóru tikin í 1987, tá Kommunala Brennistøðin var tikin í nýtslu. Tá var avgjørt, at teir vinnubygningar, sum fóru at koma á vinnuøki uppi á Hjalla skuldu hava hita frá Brennistøðini. Sama ár keypti SEV nýggjan 12 MW motor, sum var sergjørdur til eisini at veita fjarhita.

Í august 1988 stovnaðu Tórshavnar kommuna og SEV eitt lutafelag, ið nevnist Hitafelagið. Lutafelagið varð skrásett tann 25. juli í 1989 í Handils-registarinum hjá Føroya Landfúta.

Í grein 2 í viðtøkunum hjá felagnum stóð, at endamál felagsins var at virka fyri at fáa til vege fjarhitaskipan í Tórshavn og veita hita til brúkarar.

Í grein 13 var ásett, at felagið skuldi mannast við eini nevnd við seks limum, trýggir frá Tórshavnar kommunu og trýggir frá SEV. Formannskapurin skuldi skifta ímillum Tórshavnar kommunu og SEV.

Í grein 5 var ein áseting, sum framvegis verður havd á lofti. Talan var um grein, sum ásetti eina meginreglu fyri hvussu fjarhitaprísurin skuldi ásetast:

“Felagið skal veita brúkarum so góðar sømdir sum gjørligt og ongantíð krevja hægri gjald frá brúkaranum, enn hann vildi rinda fyri upphiting við vanligari gassolju.”

Verður hugt innihaldsliga at ásetingini, so sæst at talan var ikki um, at upphitan við fjarhita skuldi kosta tað sama sum upphitan við gassolju. Heldur sigur greinin, at brúkarin skal hava so lágan prís sum gjørligt, og undir ongum umstøðum gjalda meir, enn hvat tað kostar at upphita við vanligari gassolju. Sama sjónarmið stóð at lesa í Havnabókini².

Í samband við tær stóru útstykingarnar í Hoyvíkshaganum í 90-unum vóru hitaleiðingar lagdar niður og nýggir bústaðir vóru bundnir til fjarhitanetið. Í byrjani var tað bert Brennistøðin á Sandvíkarhjalla, sum veitti avlophita. Veitti mátturin var 5 MW, sum svarar til hitanýtsluna hjá áleið 500 sethúsum.

Kreppan fyrst í 90-unum tók tilverugrundarlagið undan L/f Hitafelagnum, og fór felagið á húsagang í 1994. Orsøkin til húsagangin var partvíst minkandi inntøkur, tí fleiri húseigarar mistu síni hús, umframt at minni burturkast var at brenna. Hetta seinna hevði við sær, at kostnaðirnir hjá Hitafelagnum ruku upp, tí bert helmingurin av hitanum kom frá burturkasti.

² Tingakrossur nr. 31., 9. mai 1990 s. 3: “Tórshavnar Býráð, sum saman við SEV hevur stovnað hitafelagið, gevur Havnabókina út. Og har stendur í seinastu útgávuni soljóðandi: Tórshavnar Býráð og SEV stovnaðu hitafelagið, sum skal byggja og reka fjarhitaskipanina. Fyritreytirnar eru, at fjarhitin ikki skal kosta húsaraldum og virkjum meira, enn tað kostar at hita við olju, og sum frá líður verður fjarhitin biligari enn at hita við olju.”

2.2.2. P/f Fjarhitafelagið

Sama ár sum lutafelagið fór á húsagang, valdu gomlu eigararnir at stovna P/f Fjarhitafelagið, sum skuldi yvirtaka virksemið hjá farna lutafelagnum. Nýggja felagið varð stovnað 4. mars 1994.

Endamálið var nú at veita fjarhita í Tórshavnar kommunu og at reka handil og annað virksemi í hesum sambandi.

Fyrsta nevndin varð mannað við trimum limum, og skuldu hesir sita fyri 1 ár í senn. Ongin serstøk áseting var um formansskap, og somuleiðis var onki ásett um prís. Hóast ongin prísáseting er, so hevur Fjarhitafelagið líka frá stovnan útroknað prísinn á fjarhita við støði í gassoljuprísinum.

Tey fyrstu árinu var raksturinn hjá P/f Fjarhitafelagnum tungur, tí rusknøgdirnar framvegis vóru ov smáar, og tí var neyðugt at fýra við olju³. Bert umleið helmingurin av hitanum kom hesi árinu frá brennistøðini, restin kom frá brenning av spillolju, sum felagið fekk frá SEV og øðrum vinnurekandi í Tórshavn.

Í 2006 fór P/f Fjarhitafelagið í gongd við at leggja rørleiðingar frá Sundsverkinum til Sandvíklarhalla, og harvið binda í verandi rørleiðingar hjá Fjarhitafelagnum. Afturat hesum varð ein pumpistøð og vekslarar til fjarhita gjørd á Sundsverkinum. Talan var um eina samlaða íløgu á 34-40 mió. kr. Endamálið við íløguni var at fáa hendur á avlopshitan frá spilluvatninum á Sundi. Henda avlopsorka varð mett til at svara til orkunýtsluna hjá áleið 2.000 sethúsum.

³ Arge Uni, "Fjarhitafelagið: Meira rusk hevði komið væl við", Dimmalætting, s. 3, 15/2-1996

2.2.3 Útbyggingin av fjarhitaskipanini

Fjarhitafelagið hevur á kallað hvørjum ári bygt fjarhitaskipanina út, soleiðis at alt fleiri brúkarar eru komnir á skipanina. Talvan niðanfyri vísir virksemd síðani 2005.

Talva 2.2.3: Íløguvirksemi hjá Fjarhitafelagnum

Ár	Arbeiðir byrja í árinum	Upphædd Tilgongd	
2005	Maritagøta, Vegurin Langi, Berjabrekka 3. stig	8.661	93
2006	Maritagøta, Karlamagnusarbreyt og røreiðingin inn á Sund	3.286	54
2007	Maritagøta, Karlamagnusarbreyt, sambindgarvegur og røreiðing inn á Sund	804	78
2008	Maritagøta, Karlamagnusarbreyt, sambindgarvegur og røreiðing inn á Sund	16.000	44
2009	Maritagøta og Karlamagnusarbreyt	4.500	24
2010	Maritagøta, Karlamagnusarbreyt og Myllutjørn	2.000	26
2011	Karlamagnusarbreyt og Myllutjørn	3.400	21
2012	Berjabrekka, Sundsvegurin, útstykingin við Sambindingarvegin omfyri Millum Gilja og Eystan Gil	5.200	139
2013	Djúpagilsvegin,	2.200	25
2014	Djúpagilsvegur, røreiðing til Svímjhillina, Norðurlandahúsið, FSF, Gundadalshöllina, og Skarðshjalla.	6.600	14
2015	Fjarhitaleiðing í Gundadali, Oman Gil og Karlamagnusarbreyt	5.500	13
		Í alt	58.151 531

Kelda: Ársroknskapir hjá Fjarhitafelagnum, umframt tøl innheintað frá Fjarhitafelagnum

Sum tað framgongur hevur P/f Fjarhitafelagið víðkað um sítt virkisgrundarlag á hvørjum ári. Samlað eru íløgur fyri áleið 58 mió. kr. framdar í hesum tíðarskeiði, og 531 brúkarar eru komnir afturat.

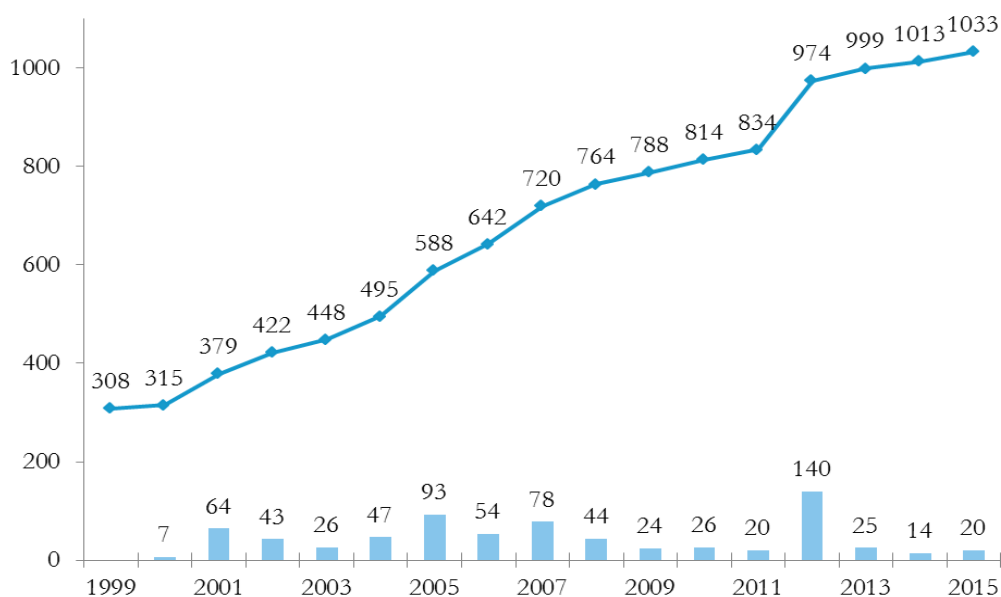

2.2.4 Talið av brúkarum

Hoyvíkshagi hevur verið grundvøllur fyri størstu útstykkningini í Tórshavnar kommunu seinastu 20 árinum, og í flestu førum hevur krav verið um, at bústaðir skuldu íbindast fjarhitaskipanina. Talið av fjarhitabrúkarum hevur tí verið í støðugum vøkstri øll árinum.

Á myndini niðanfyrir sæst talið av fjarhitabrúkarum og árliga tilgongdin av fjarhitabrúkarum fyri árinum 1999 til 2014.

Mynd 2.2.4: Árliga talið av fjarhitabrúkarum og árlig tilgongd – 1999 til 2015

Kelda: Ársroknskapir hjá Fjarhitafelagnum fyri árinum 2000 til 2015

Sum tað framgongur av myndini, so var talið av fjarhitabrúkarum við árslok í 2014 komið upp á 1013, og í 2015 er røreiðing longd til nýggju útstykkningina Oman Gil og í Gundadali.

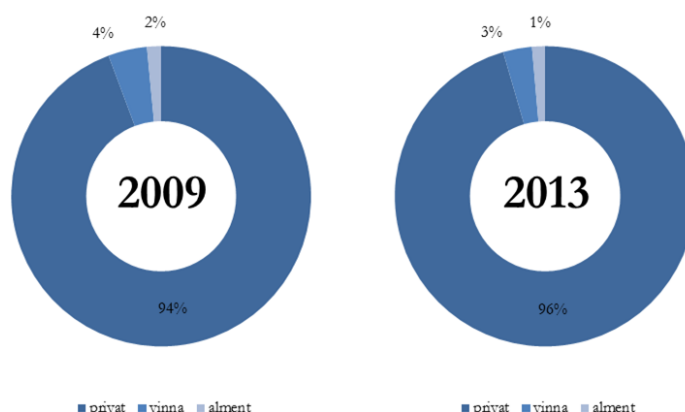
Hesi fimtan árinum er talið av fjarhitabrúkarum trífaldað. Í 1999 vóru 308 fjarhitabrúkarar, og í 2014 er talið komið uppá 1013.

Tilgongdin av brúkarum er ikki jøvn ár undan árið, men hevur sveiggjað millum 20 og 140 hesi fimtan árinum. Í 2001, 2005-2007 og 2012 var árliga tilgongdin omanfyri 50 brúkarar, meðan hini árinum hevur tilgongdin verið lægri.

Fjarhitafelagið hefur bæði privatar, vinnuligar og almennar kundar. Á myndini sæst lutfallslega býtið millum privat, vinnu og almennar fjarhitabúkarar fyri árin 2009 og 2013.

Mynd 2.2.2D: Býti av fjarhitabúkarum millum privat, vinnu og alment - 2009 og 2013

Kelda: Fjarhitafelagið

Sum tað framgongur av myndini, so er talið av privatum búkarum lutfallsliga økt millum 2009 og 2013, meðan talið av vinnuligum og almennum fjarhitabúkarar er lutfallsliga minkað. Nærum allir fjarhitabúkarar eru privatar bústaðareigarar. Í 2013 vóru 96% av fjarhitabúkarunum privatar bústaðareigarar.

2.2.5 Sølan av fjarhita

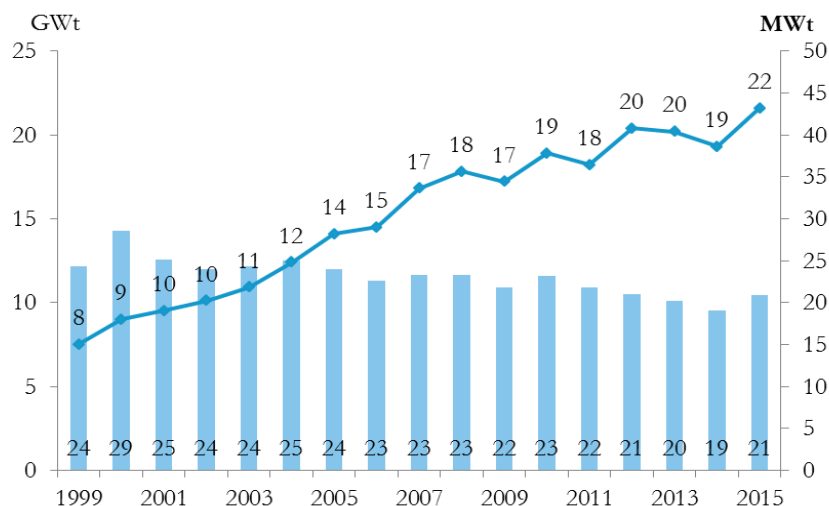
Samlaða fjarhitasølan hjá Fjarhitafelagnum er ávirkað av, hvussu stór tilgongdin er av fjarhitabúkarum, hvussu veðrið hevur verið ígjøgnum árið, og nýtsluni hjá fjarhitabúkarum.

Tilgongdin av búkarum hevur verið skiftandi ár undan ári, men á hvørjum ári eru nýggir búkarar komnir til. Veðrið hevur eisini eina ávirkan, við tað at í einum lutfallsliga køldum ári skal meira orka til at hita ein bústað. Fjarhitabúkarin hevur í ávísan mun møguleika at ávirka sína nýtslu, bæði í sambandi við bygging av bústaðnum og til dagliga.

Á myndini niðanfyri sæst samlaða nýtslan í GWt og miðal nýtslan pr. fjarhitabrákara í tíðarskeiðinum 1999 til 2014. Samlaða nýtslan av fjarhita var í stöðugum vøkstri fram til 2008. Í 2009 minkar nýtslan á fyrsta sinni úr 17,8 GW til 17,2 GW. Í 2015 seldi P/F Fjarhitafelagið 21,6 GWt, og er hetta tað mesta, sum felagið hevur selt sínum kundum.

Mynd 2.2.2E: Samlaða nýtslan (GWt) og nýtslan pr. brúkara (MWt)

Kelda: Fjarhitafelagið

Stabbarnir á myndini omanfyri vísa miðalnýtsluna hjá fjarhitabrákarum í tíðarskeiðinum 1999 til 2015. Yvirskipað kann sigast, at miðalnýtslan hevur verið fallandi. Orsøkin til hesa gongd er uttan iva betri byggitilfar, og at brúkarar eru vorðnir meira tilvitaðir um orkutap⁴. Somuleiðis er talið av feroyingum, sum búgva í raðhúsum og íbúðum lutfalsliga økt í tíðarskeiðinum.

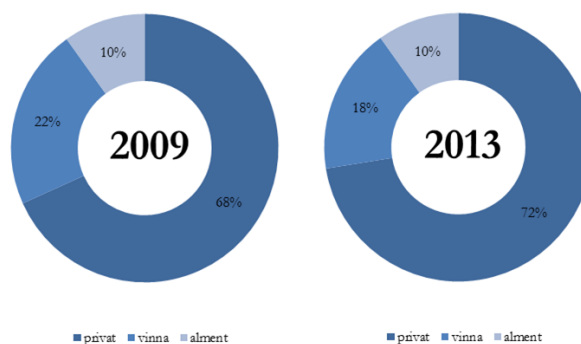
Hóast gongdin í nýtsluni hevur verið fallandi, so sveiggjar miðalnýtslan ár undan ári. Orsøkin til hetta er uttan iva, at tilgongdin av brúkarum ikki er líka stór hvørt ár, og tilgongdin av almennum og vinnuligum kundum somuleiðis ikki er líka hvørt ár.

⁴ Fjarhitafelagið hevur m.a. faldarar á síni heimasíðu, www.fjarhiti.fo, um spari ráð í sambandi við upphiting við fjarhita.

Á myndinni niðanfyri sæst samlaða nýtslan býtt millum privatar, vinnuligar og almennar fjarhitabrákarar fyri árinu 2009 og 2013.

Mynd 2.2.2F: Nýtslan býtt millum privat, vinnu og alment í 2009 og 2013

Kelda: Fjarhitafelagið

Sum tað framgongur av myndini omanfyri, so var nýtslan í 2009 hjá privatum fjarhitabrákarum 68% av samlaðu nýtsluni, og hjá vinnuligum og almennum fjarhitabrákarum var talið ávikavist 22% og 10%. Í 2013 var hetta býtið broytt soleiðis, at privatir brúkarar nú standa fyri 72% av nýtsluni, meðan nýtslan hjá vinnuligum og almennum fjarhitabrákarum var ávikavist 18% og 10%. Sostatt er lutfallsligi parturin hjá privatu fjarhitabrákarum øktur við 4 stigum, og nýtslan hjá vinnuligum brúkarum er lutfalsliga fallin við 4 stigum. Lutfalsliga nýtslan hjá almennum fjarhitabrákarum er óbroytt.

2.2.6 Fíggjarlig viðurskipti

Tá hugt verður eftir roknskaparligu viðurskiptunum skal havast í huga, at raksturinn av P/f Fjarhitafelagið er serligur. Hóast talan er um eitt partafelag, so hevur felagið eitt politiskt- og ikki eitt handilsligt endamál. Eigarnir reka ikki felagið fyri at fáa vinning, og felagið hevur tí ongantíð gildið vinningsbýti til eigararnar.

P/f Fjarhitafelagið er til fyri at reka og víðka um fjarhitaniðið, soleiðis at tann spillorka, sum brennistøðin á Hjalla og aðrar vinnufyrirøkur annars vildu latið út, verður umløgð til hitaorku og latin brúkarum í Tórshavnar kommunu. Fjarhitafelagið hevur tí eitt grønt endamál. Sostatt skal støðuga víðkanin av fjarhitaniðinum síggjast í ljósinum av hesum endamáli.

Hóast áhaldandi útbyggingina av fjarhitaskipanini, so er felagið fíggjarliga væl fyri. Á talvuni niðanfyrri eru roknskaparlig lyklatøl hjá P/f Fjarhitafelagið.

Talva 2.2.2G: Lyklatøl fyri P/f Fjarhitafelagið í tíðarskeiðinum 2004-2014

I. Rakstur og fíggjarstöða í tkr.	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2004-2015
Umsetningur	7.345	8.804	9.683	9.801	13.219	9.910	12.064	14.013	17.578	16.297	15.410	14.234	
EBITDA	5.100	6.350	5.488	6.926	9.620	6.136	8.936	8.468	10.317	10.188	8.930	7.491	
EBIT	4.010	5.260	4.292	5.688	6.873	3.302	6.147	5.554	7.258	6.957	5.477	3.854	
Ársúrslit	3.141	4.161	3.138	3.231	5.255	1.357	3.734	3.325	4.788	4.596	3.419	2.175	
Fíggjarjavnin	20.286	31.368	69.736	72.736	77.994	75.796	78.008	82.341	86.693	90.874	94.584	92.939	
Eginogn	14.764	21.425	27.063	30.294	36.228	37.585	41.319	44.644	49.430	54.026	57.445	59.618	
II. Vinningsføri	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2004-2015
Skiftisavkast	92%	89%	75%	93%	89%	82%	89%	77%	74%	79%	75%	71%	
Rakstraravkast	55%	60%	44%	58%	52%	33%	51%	40%	41%	43%	36%	27%	
Nullpunktsumsetningur	2.985	2.862	3.942	3.672	5.462	5.901	5.137	6.770	7.739	7.455	8.115	8.784	
Trygdarbreiddin	59%	67%	59%	63%	59%	40%	57%	52%	56%	54%	47%	38%	
III. Váðin	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2004-2015
Fíggjarlig gearing	15%	14%	45%	55%	81%	82%	67%	49%	33%	18%	23%	25%	
Soliditetsgrad	73%	68%	39%	42%	46%	50%	53%	54%	57%	59%	61%	64%	
Likviditetsgrad I	77%	146%	546%	376%	143%	46%	140%	204%	311%	387%	236%	328%	
Likviditetsgrad II	35%	118%	525%	360%	122%	16%	97%	174%	272%	360%	213%	271%	

Kelda: Roknskapir hjá P/f Fjarhitafelagnum

Í tíðarskeiðnum 2004 til 2014 er umsetningurin øktur úr 7 mió. kr. til 15 mió. kr. Hóast hetta hevur ársúrslitið ligið um 3-4 mió. kr. um árið. Skiftisavkastið er fallið úr 92% til 75%, og merkir hetta, at tá framleiðslukostnaður er drigin frá, so eru 75 kr. av hvørjum 100 kr. í umsetningi eftir til at dekkja aðrar kostnaðir. Hetta lutfall hevur sveiggjað millum 93% og 74% árinum 2004 til 2014. Rakstraravkastið hevur verið fallandi í sama tíðarskeiði. Rakstraravkastið er fallið úr 55% niður í 36%, og merkir hetta, at í dag enda bert 36 kr. av hvørjum 100 kr. í umsetningi sum vinningur hjá felagnum. Í 2004 endaðu 55 krónur av hvørjum 100 kr. í umsetningi sum vinningur hjá felagnum. Fallandi avkastið hjá Fjarhitafelagnum kemur nokk einamest av, at felagið hevur gjørt munandi íløgur í fjarhitaskipanina, eitt nú vóru íløgur á 16 mió. gjørdar fyri at knýta Sundverkið í fjarhitaskipanina í 2008. Tílik íløga merkir ikki í sær sjálvum, at fleiri brúkarar koma til, men íløgan skal framvegis fíggjast og avskrivast í rakstrinum.

P/f Fjarhitafelagið er tó væl fyri fíggjarliga. Bæði soliditetur og gjaldføri er gott. Í 2015 var soliditetsgradin 64%, og merkir hetta at einans 36% av fígggingini kom frá fremmanda kapitali. Gjaldføri er óvanliga høgt, og kemur hetta uttan iva av, at felagið í stóran mun brúkar eginfígging, tá fjarhitaskipanin verður útbygd. Fíggjarliga gearingin var 25% í 2014 og merkir hetta, at skuldin bert er 0,25 ferðir eginognina. Hetta má metast at verða sera lágt hjá einum felag, har lutfallsliga stóru partur av ognunum eru stöðisognir.

Kapitul 3: Prísur á fjarhita

3.1. Prísgongdin

Hóast Fjarhitafelagið í dag ikki er bundið til nakra ávísar prísásetingarmeginreglu, so hefur felagið tó hildið seg til eina meginreglu, sum tekur støði í prísinum á gassolju.

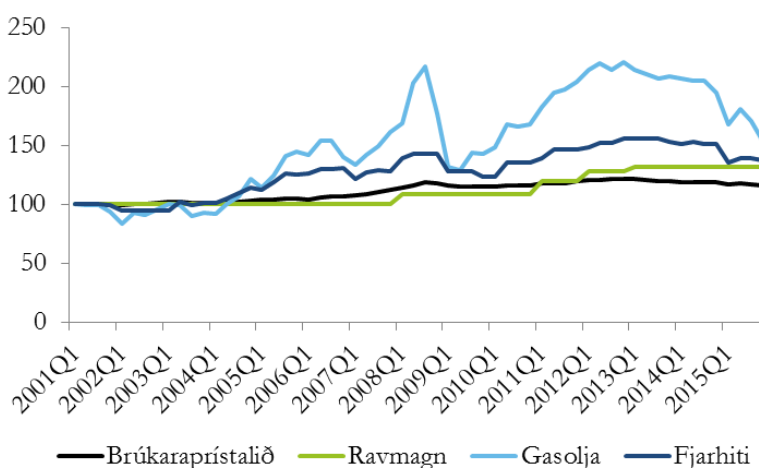
Tað eru fyrimunir og vansar við at binda prísinn á fjarhita til prísinn á gassolju. Fyri tað fyrsta er lítið samband millum prísinn á gassolju og framleiðslu av fjarhita. Bróðurparturin av orkuni hjá Fjarhitafelagnum kemur frá brenning av burturkasti og avlopsorku frá SEV. Bert í rættuliga avmarkaðan mun kemur orkan frá brenning av lívrinum brennievnum, og tá hefur ofta verið talan um brenning av spillolju. Prísurin á spillolju er ikki ávirkaður av prísinum á gassolju ella øðrum oljuúrdráttum. Spillolja er burturkast.

Gassolja er eins og onnur brennievni rættuliga prísstöðug vøra. Prísurin á olju er í stóran mun ávirkaður av støðuni í miðdeystri, umframt at langtíðar útlitini fyri prísgongdina verða ávirkaði av í hvønn mun ídnaðarlondini klára at skifta yvir til varandi orku samanboreið við tí væntaðu økingina av nýtsluni hjá londum sum Kina, India, Brasil, Meksiko, og Suður Afrika.

Afturat hesum er olja ein rávøra, sum fíggarligir íleggjarar brúka til spekulatióin. Mest nýtta amboðið er *futures*, sum er ein standard avtala, sum verður handlað á einum keyppsskála. Í avtaluni er ásett ein nøgd, t.d. 1.000 tunnur, til ein ásettan prís, sum verður latin ein ávísan dag í framtíðini. Goldman Sachs metti í 2011, at ein fimtingur av prísinum á ráolju var spekulatióin⁵.

Niðanfyrir er mynd, sum vísir brúkaraprístalið, prístalið fyri gassolju, prístalið fyri ravnagn og prístalið fyri fjarhita, árinum 2004 til 2015.

Mynd 3.1A: Brúkaraprístalið, prístøl fyri fjarhita, gassolju og ravnagn - 2001 til 2015

Kelda: Hagstovan

⁵ Alain Sherter (13. april 2011), When Goldman Sachs warns that speculation drives oil prices, listen up. CBS News, tikið frá www.cbsnews.com.

Sum tað framgongur av myndini so fylgir fjarhitaprisurin við gassoljuprisinum. Verður samanborið við ravnagn, har prisurin er knýttur til teir veruligu kostnaðirnar, sum eru av virkseminum, so hevur gongdin verið meira stöðug.

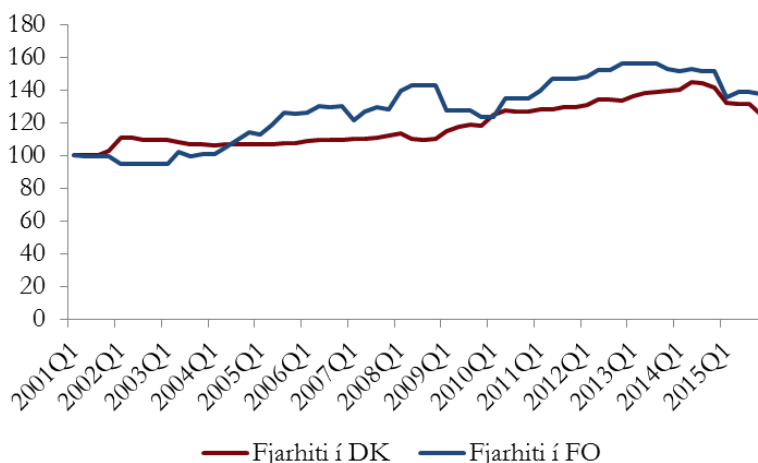
Eisini framgongur av myndini, at lítill og ongin vøkstur hevur verið í brúkarapristalinum seinastu mongu árinum. Í fjórða ársfjórðingi í 2015 var pristalið 116,4, og gevur hetta ein miðal vøkstur uppá 1,1 stig um árið. Verður hinvegin samanborið við t.d. gassoljuna, so var pristalið um somu tíð 153,4 og gevur hetta ein miðalvøkstur uppá 3,6 stig um árið. Miðal prísvekstururin á gassolju hevur sostatt verið 3-4 ferðir størri um árið enn miðal vøkstururin á brúkarapristalinum.

Ein vøra sum ravnagn, sum er áløgd eina hvíl-i-sær-sjálvum - reglu, hevur hinvegin bert ein árigan miðalvøkstur á 2 stig. Her skal leggjast afturat, at fram til 2011 var pristalið á ravnagni lægri enn brúkarapristalið. Íløgutørvurin hjá SEV hevur verið stórus seinastu árinum, tí felagið skal fáa føroyingum grønt ravnagn í framtíðini.

Tað skal viðmerkjast, at pristøluni á mynd 3.1A taka støði í ymiskum eindum. Ravnagn verður selt í kw, gassolja í litrum og fjarhitin í kw. Myndin vísir sostatt ikki, at upphiting við gassolju hevur verið dýrari enn við fjarhita.

Á myndini er samanbering millum pristalið á fjarhita í Føroyum og Danmark. Føroyska pristalið er úr brúkarapristalinum, meðan danska pristalið er úr forbrugerprisindeksinum hjá *Danmarks Statistik*. Kappingareftirlitið hevur fingið váttað frá Hagstovuni, at pristøluni eru sambærilig⁶.

Mynd 3.1B: Føroyska og danska pristalið á fjarhita – 2001 til 2015

Kelda: Hagstovan, Danmarks Statistik

Pristalið fyri fjarhita í Danmark var omanfyri pristalið fyri fjarhita í Føroyum fram til 2005, síðani hevur pristalið fyri fjarhita í Føroyum ligið omanfyri danska pristalið. Hetta merkir, at prísvekstururin hevur verið

⁶ Sambærilig merkir, at pristøluni eru gjørd upp eftir sama leisti, ella sambæriligum leisti. Hinvegin ber ikki til at samanbera støddina á pristalinum, men onnur viðurskifti so sum gongd og støðufesti kunnu samanberast.

lutfallsliga størri í Føroyum. Til tíðir hevur munurin verið rættuliga stórur, 30-40 stig, men í seinastuni er munurin minkaður. Sum tað framgongur av myndini, so eru færri sveiggj í danska prístalinum. Hetta kemur uttan iva av, at danskir fjarhitaprísir verða settir við støði í eini “hvíl í sær sjálvum”-reglu, meðan føroyski fjarhitaprisurin verður settur við støði í árliga gassoljuprísinum.

3.2. Prísáseting

Síðani Hitafelagið byrjaði at veita fjarhita, hevur prísurin á fjarhita verið ásettur við støði í gassoljuprísinum, einum mettum ársvirknadarstigið og orkuinnihaldinum á olju.

Eigarafeløg hava oftani ført fram, at upphiting hevði verið bíligari við gassolju enn við fjarhita. Í 1997 byrjaði eitt áralangt orðaskifti millum Fjarhitafelagið og eigarafeløgin um fjarhitaprisin, og endin var, at Fjarhitafelagið í 2002 fekk serfrøðingar frá *Teknologisk Institutt* at kanna fjarhitaprisin.

Serfrøðingarnir komu fram til ein prísfrýmil og mæltu til, at prísásetingin varð eftirmett innan 5 ár, tí ársvirknadarstigið á oljuketlum hækkar við jøvnum millumbilum. Sambært Fjarhitafelagnum var seinasta eftirmetingin gjørd í 2006, tvs. fyri tíggu árum síðani.

Fjarhitaprisurin verður útroknaður eftir frýmilinum niðanfyri:

$$\text{Fjarhitaprisur} = \frac{\text{miðal oljuprisur} \left(\frac{\text{kr}}{\text{litur}} \right) * \text{brennivirðið} \left(\frac{\text{litrar}}{\text{kWh}} \right)}{\text{ásvirknaðarstigi}} = \quad (\text{kr./kWh})$$

Brennivirðið er eind, sum vísir hvussu stór orka verður frígivin, tá 1 kilo av ávísu evni verður brennt. Vanlig gassolja til húsarhald inniheldur 42,7 MJ/Kg, t.v.s. at um ein brennir 1 kilo av gassolju, so verður orka svarandi til 42,7 MJ frígivin. Fjarhitaprisurin verður upplýstur sum kr/kwh og gassoljuprisurin í kr/l, tí er neyðugt at umroknað brennivirðið soleiðis, at eindin verður kwh pr. litur. Eitt Mega Joule er 0,278 kwh og eitt kilo av gassolju svarar til 0,855 litrar. Brennivirðið í kWt verður tá:

$$\text{Brennivirðið} = 42,7 \frac{\text{MJ}}{\text{kg}} \times 0,278 \text{ MJ} \times 0,855 \text{ l} = 10,14936 \text{ kWt pr. litur}$$

Brennivirðið í litrum verður tí:

$$\text{Brennivirðið} = \frac{1}{10,14936} = 0,0985 \text{ litrar pr. kWt}$$

Ásvirknaðarstigið: Ásvirknaðarstigið, sum verður brúkt hevur stóran týðning fyri hvussu høgur fjarhitaprisurin verður. Ásvirknaðarstigið sigur nakað um, hvussu stórur partur av oljuni verður umgjørdur til hita, og hvussu stórur partur fer til spillis.

Verður stöði tikið í einum litri av gassolju, ið inniheldur 10,14936 kWt, so vil eitt ársvirknaðarstig á 82% merkja, at 18% av orkuni fara til spillis, tvs. bert 8,3225 kWt enda sum hiti. Broytist hetta tal til 92%, so fara 9,3374 kWt til hita. Tvs. ein heilur kilowatt tími.

Spurningurin um hvat rætta ársvirknaðarstigið er, er torførur at svara, tí tøkniliga menningin av oljuketlum hevur verið stór seinastu árin. Árin 2001 til og við 2013 gjørdi Teknologisk Institutt ein top-10 lista yvir oljuketlar, sum høvdu besta virknaðarstigið. Listin var ætlaður sum vegleiðing til brúkarar, ið skuldu hava nýggjan oljuketil. Á listanum fyrra hálvári í 2002 hevði oljuketililín, sum lá á síðsta plássi eitt virknaðarstig á 84,3% og tann, sum lá ovast, hevði eitt virknaðarstig á 94,6%. Á seinasta almannakunngjørdum listanum í 2013 lá oljuketililín við lægsta virknaðarstigi á 96,2%, meðan tann sum lá ovast á listanum var uppi á 99,9%. Allir høvdu energimerki A.

Her skal viðmerkjast at virknaðarstigið, sum Teknologisk Institutt nýtir, er funnið fram undir optimalum umstøðum, meðan ársvirknaðarstigi verður funnið við at máta veruligu nýtisluna yvir eitt ár. Ársvirknaðarstigið er lægri enn virknaðarstigið, tí skiftandi nýtislan yvir árstíðirnar ger, at oljuketililín ikki er líka effektivur.

Listarnir hjá Teknologisk Institutt vísa tó, at virknaðarstigið á oljuketlum er økt munandi seinastu mongu árin, og tí má ársvirknaðarstigið alt annað líka eisini vera hækkað í hesum tíðarskeiði. Hetta er ein ábending um, at ársvirknaðarstigið, sum Fjarhitafelagið brúkar, ið er 82%, er ov lágt sett, tá hugsað verður um, at seinasta eftirmetingin var gjørd í 2006.

Ein annar spurningur, ið er áhugaverdur, er, um fjarhitaprísurin til eina og hvørja tíð skal verða kappingarførur sammet við mest effektiva oljuketililín, ella um stöði t.d. skal takast í einum miðal aldri á bústøðunum, sum brúka fjarhita. Tvs. at stöði verður tikið í einum 10-ára gomlum oljuketli.

Í viðtøkunum hjá L/f Hitafelagnum stóð at lesa:

“Felagið skal veita brúkarum so góðar sømdir sum gjørligt og ongantíð krevja hægri gjald frá brúkarunum, enn hann vildi rinda fyri upphiting við vanligari gassolju.”

Hóast Hitafelagið er farið í søguna, so hevur Fjarhitafelagið áhaldandi príssett eftir gamla frymlinum hjá Hitafelagnum. Fjarhitafelagið hevur sostatt bundið seg til at prísáseta eftir hesi meginreglu.

Verður hugt innihaldsliga eftir hesi reglu, so sigur fyrsta brot, at veitarin skal alla tíðina royna at veita brúkarunum so góðar sømdir sum gjørligt, og í seinna brotinum verður sagt, at fjarhitaupphiting má undir ongum umstøðum verða dýrari enn upphiting við gassolju. Tað má merkja, at fjarhita til eina og hvørja tíð skal verða kappingarførur við bíligastu hitaloysnina, sum brúkar gassolju, sum er á marknaðinum.

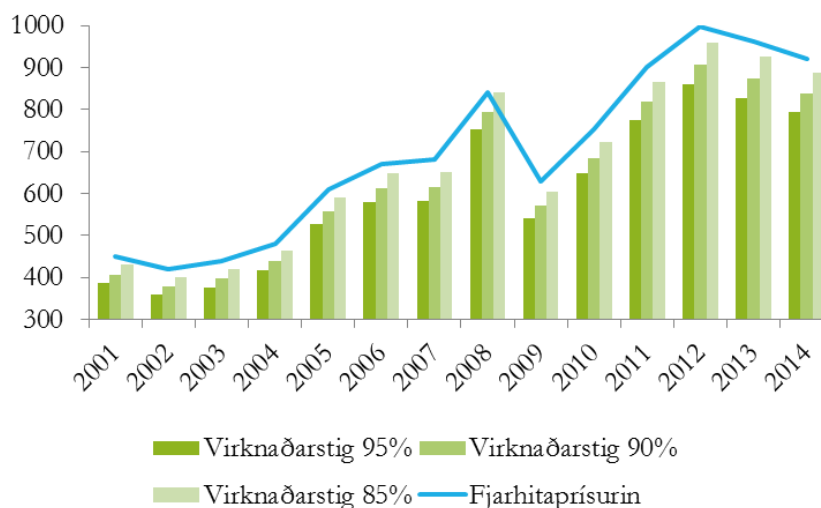
Kappingareftirlitið metir tí, at ársvirknaðarstigið, sum skal brúkast skal taka stöði í einum nýggjum oljuketli, um upphiting við fjarhita ikki skal kosta meir enn upphiting við gassolju.

Kappingareftirlitið hevur verið í samband við Jarðfeingi og privatar veitarar av oljuketlum, og tað er yvirhøvur semja um, at ársvirknaðarstigið á vanligum oljuketlum í dag liggur á 85%, meðan kondensketlar neyván koma upp um 95%.

Í talvuni niðanfyrri eru söguligu fjarhitaprísirnir fyrri árin 2000 til 2014, umframt úroknaðir fjarhitaprísir har ársvirknaðarstigið er sett til ávikavist 85%, 90% og 95%.

Mynd 3.2.3B: Söguligir fjarhitaprísir, útroknaðir fjarhitaprísir (MWt)

Kelda: Fjarhitafelagið, Kappingareftirlitið, Magn og Effo

Sum tað framgongur av talvuni omanfyri, so hefur kilowatt-prísurin hjá P/f Fjarhitafelagnum fram til 2014 ligið omanfyri kilowatt-prísir fyrri upphiting við oljufýringum, sum hava ársvirknaðarstig millum 90-95%. Í 2008 er söguligi fjarhitaprísurin lægri enn útroknaði fjarhitaprísurin við ársvirknaðarstigi á 85%. Orsøkin er helst stóra prísveiggið, sum var hetta árið.

Hvat virknaðarstig verður brúkt, hefur stóra ávirkan á, hvussu nógv fjarhitabrákarin skal gjalda fyrri fjarhita. Niðanfyrri er samanbering, sum vísir, hvat ein fjarhitabrákari í 2014 skuldi gjalda fyrri fjarhita, og hvat fjarhitabrákarin hevði gildið, um hann hevði eina oljufýring við ávikavist 90% og 95% ársvirknaðarstigi. Støði er tikið í eini árligari nýtslu á 24.240 kWt.

Upphiting	Fjarhiti	Oljufýring (90%)	Oljufýring (95)
Hitakostnaður	22.342	20.301	19.232
Munur	-	2.041	3.110

Sum tað framgongur, so skuldi ein fjarhitabrákari við eini árligari nýtslu á 24.240 kWt gjalda 22.342 kr. fyrri fjarhita. Hevði brúkarin ístaðin eina oljufýring við einum ársvirknaðarstigi á 90%, so var árligi hitakostnaðurin 2.041 kr. lægri, og hevði brúkarin eina oljufýring við einum virknaðarstigi á 95%, so var árligi hitakostnaðurin 3.110 kr. lægri.

3.3 Prísurin á øðrum hitaloysnum

Tá L/f Hitafelagið varð stovnað, var bert ein hitaloysn á marknaðinum. Hetta var upphiting við oljufýring. Í sambandi við Tí varð avgerð tikin um at áleggja bústaðareigarum í Hoyvík eina íbindingarskyldu, tá viðtøku eigararnir sínámillum at fjarhitin skuldi ikki verða dýrari enn upphiting við olju.

Síðani tá, er nógv vatn runnið í ánnið, og tó at upphiting við oljufýring framvegis er mest nýtta hitaloysnin, so eru aðrar hitaloysnir í dag. Hesar hitaloysnir eru grønar, og vísa seg ofta at hava eina betri orkunýtslu samanborið við oljufýringar. Somuleiðis er nýtt slag av oljufýring komin á marknaðin, sum eisini brúkar sína spillorku til hita.

Tá hugsa verður um, at tað eru aðrar bíligar og umhvørvisvinarligar orkuloysnir á marknaðinum, so er tað ikki haldbært at bústaðareigarar í Hoyvík framvegis kunna áleggjast eina íbindingarskyldu ímóti at upphitingin ikki verður dýrari enn upphiting við olju.

Í talvu 3.3A verður samanbering gjord millum mest nýttu hitaloysnir í Føroyum. Hugt verður bæði eftir íløgukostnaði, rakstrarkostnaði og samlaða kostnaðinum. Kostnaðurin til viðlíkahald er ikki tikin við í hesi útrokning.

Talva 3.3A: Íløgukostnaðir, nýtslukostnaðir, árligir kostnaðir fyri hitaloysnir í Føroyum (2014)

Hitaloysnir	Oljuketil - Fjarhitafelagið	Oljuketil	Kodensketil	L/V Hitapumpa	Jarðhiti	Fjarhiti
Íløga						
Kodensketil	0	0	50.000	0	0	0
Oljufýring, tangi, ketil og skorsteinur	25.795	25.795	0	0	0	0
Hitalikam	0	0	0	0	0	0
Hitapumpa	0	0	0	70.000	85.000	0
Borihol	0	0	0	0	60.000	0
Vatntangi	0	0	0	6.000	0	0
Montering - arb.løn og rør .o.a.	10.000	10.000	0	15.000	15.000	8.875
Íbinding	0	0	0	0	0	31.250
Fjarhitaeind	0	0	0	0	0	19.500
Samlaður íløgukostnaður	35.795	35.795	50.000	91.000	160.000	59.625
Miðal livitíð	25	25	25	15	25	25
Netto renta (3,40% x 0,65) ¹	2,21%	2,21%	2,21%	2,21%	2,21%	2,21%
Árligi íløgukostnaður	1.879	1.879	2.625	7.194	8.399	3.130
Nýtsla						
SPF (COP) ²	1,00	1,00	1,00	3,00	4,00	1,00
Orkutørstur í kWt	24.240	24.240	24.240	8.080	6.060	24.240
Elprísur fyri kWt ³				1,89	1,89	0,92
Elnýtslan í kr.				15.271	11.453	22.349
Ársvirknaðarstig ⁴	82,0%	85,0%	95,0%			
1 litur av fyringsolju í kWt	10,149	10,149	10,149			
Oljunýtsla í litrum	2.913	2.810	2.514			
Oljuprísur ⁵	7,675	7,675	7,675			
Oljunýtsla í kr.	22.355	21.566	19.296			
Árligur nýtslukostnaður	22.355	21.566	19.296	15.271	11.453	22.349
Árligur kostnaður tilsamans	24.234	23.445	21.920	22.465	19.852	25.479

Keldur: Effo, Magn, Demich & Maria Poulsen.

¹ Fyrsta veðrættar renta hjá Eik Banka pr. 20.06.2014 (frádrigið rentustuðul á 35%).

² COP - Coefficient Of Performance – tal sum vísir lutfallið millum orkunýtsluna og framleiddan hitan.

³ Prísur, íroknað MVG, hjá SEV í 2014.

⁴ Ársvirknaðarstigið er tal, sum vísir hvussu effektivt ein ketil umskapar fyringsolju til hita, og er eitt miðal fyri eitt heilt ár.

⁵ Prísurin á fyringsolju í 2014 íroknað avgjald og MVG.

Kappingareftirlitið

Útgangstöðið í samanberingini er ein bústaður við eini nýtslu á 24.240 kWt. Samanborið verður millum Fjarhita og fimm aðrar orkuloysnir. Í samanberingini eru ílögu-, rakstrar- og samlaði árligi kostnaðurin fyrri einstöku orkuloysnirnar útroknaðir.

Í röð 2-4 verður samanborið við oljuketlar við ymiskum ársvirknaðarstigum. Oljuketilin í röð 2 hefur eitt ársvirknaðarstig á 82%, sum er tað, sum Fjarhitafelagið brúkar í sínum prísútrokningum. Í röð 3 er ein nýggjur oljuketil, ið hefur eitt ársvirknaðarstig á 85%. Veitarar, sum Kappingareftirlitið hefur verið í sambandi við siga, at 85% er eitt minsta mark fyrri, hvat ein nýggjur oljuketil eigur at klára í ársvirknaðarstigi. Í fjóru röðini er ein kondensketil, ið hefur eitt ársvirknaðarstig á 95%. Tað serliga við hesum slag av ketlum er, at teir kunnu endurnýta sína spillorku til upphiting. Sambært teimum veitarum, sum Kappingareftirlitið hefur tosað við, er ársvirknaðarstigið hjá hesum ketlum neyvan hægri enn 95%. Sostatt er í röð 3 og 4 ásett eitt minsta og mesta mark fyrri hvat ein nýggj hitaloysn við olju eigur at kosta.

Í röð 5 og 6 verður samanborið við hitaloysnir sum ikki brúka aðrar orkukeldur enn olju. Í röð 5 er ein L/V hitapumpa við einum COP á 3. Tvs. at fyrri hvønn kWt, sum pumpan brúkar, so framleiðir hon 3 kWt. Í röð 6 er jarðhiti, har COP er ásett til 4.

Allir innkeypsprísir og upplýsingar um ársvirknaðarstig og COP koma frá veitarunum, men Kappingareftirlitið hefur fingið orkudeildina á Umhvørvisstovuni til at eftirkannað samanberingina.

Sum tað framgongur av samanberingini, so kostaði fjarhiti 25.479 kr í 2014, og av hesum var 22.349 kr. nýtslukostnaður. Tá ið hesi tøl verða samanborin við ein oljuketil við sama ársvirknaðarstigið (82%) sum Fjarhitafelagið brúkar, so hava hitaloysnirnar sama nýtslukostnað, men fjarhitaloysnin hefur ein hægri íløgukostnað. Orsøkin til henda mun er, at prísásetingarfrýmilin hjá Fjarhitafelagnum tekur bara atlit til nýtsluna og ikki ílöguna.

Verður støði tikið í einum oljuketli við einum ársvirknaðarstigið á 85%, so hefur hesin ein samlaðan árligan kostnað á 23.445 kr, og av hesum er nýtslukostnaðurin 21.566 kr. Sostatt er samlaði árligi kostnaðurin av eini fjarhitaloysn 2.034 kr. dýrari enn at hita upp við olju. Verða bert nýtslukostnaðirnir samanbornir, so er munurin 783 kr.

Bíligasta hitaloysnin grundað á olju er kondensketilin, sum kostar 21.920 kr. árliga, og nýtslukostnaðurin er 19.296 kr. Fjarhitið er sostatt 3.559 kr. dýrari enn mest effektiva hitaloysnin við olju. Verður bara hugt eftir nýtslukostnaðinum, so er fjarhitaloysnin 3.053 kr. dýrari.

Verður støði tikið í L/V hitapumpuni, so er samlaði árligi kostnaðurin 22.465 kr. og av hesum eru 15.271 kr. nýtslukostnaður. Orsøkin til, at hitapumpan hefur so lágan nýtslukostnað, er, at fyrri hvønn kWt, sum hon brúkar, verða 3 kWt framleiddir. Tvs at fyrri at framleiða 24.240 kWt krevjast bara 8.080 kWt. Samlaði árligi kostnaðurin á fjarhitaloysnini er sostatt 3.014 kr. hægri enn við eini hitapumpu. Verður bara hugt eftir nýtslukostnaðinum, so er fjarhitaloysnin 7.078 kr. hægri enn hitapumpuloysnin.

Bíligasta hitaloysnin í samanberingini er jarðhiti, har árligi kostnaðurin er 19.852 kr. og nýtslukostnaðurin er 11.453 kr. Árligi kostnaðurin fyrri fjarhita er 5.627 kr. hægri enn fyrri jarðhita, og um einans verður hugt eftir nýtslukostnaðinum, so er munurin 10.896 kr.

Kappingareftirlitið

Uttan mun til um stöði bert verður tikið í hitaloysnum, sum brúka olju, ella um stöði verður tikið í öllum hitaloysnum á marknaðinum, so kann staðfestast, at fjarhitaloysnin var ikki kappingarfør í prísi í 2014. Tá tað kemur til prísmunin millum fjarhita og hinar hitaloysnirnar, so skuldi hesin verið støðugur ímun til tær loysnir, sum brúka olju, meðan munurin millum hinar loysnirnar broytist við gassoljuprísinum.

Spurningurin er so, hvussu nógv skal prísurin á fjarhita lækka fyri at fjarhitaloysnin verður kappingarfør við ávikavist bíligastu hitaloysn við olju og bíligastu hitaloysn yvirhøvur?

Niðanfyrri eru útrokningar, sum vísa, hvussu høgur fjarhitaprísurin í mesta lagi skuldi verið í 2014, um hann skuldi verið kappingarføru við bíligastu hitaloysnirnar.

$$\text{Fjarhitaprísur}_{\text{Jarðhita}} = \frac{19.852 \text{ kr.} - 3.130 \text{ kr.}}{24.240 \text{ kWt}} = 0,690 \text{ kr/ kWt}$$

$$\text{Fjarhitaprísur}_{\text{Kodensketil}} = \frac{21.920 \text{ kr.} - 3.130 \text{ kr.}}{24.240 \text{ kWt}} = 0,775 \text{ kr/ kWt}$$

Sambært útrokningunum omanfyri, so skuldi fjarhitaprísurin í 2014 kostað 0,690 kr./kWt, um kostnaðurin fyri jarðhita og fjarhita skuldi javnviga. Skuldi kostnaðurin av fjarhita bert javnviga við bíligastu hitaloysnina við olju, so skuldi prísurin verið 0,775 kr./kWt.

Um Fjarhitafelagið ásetti prísinn á fjarhita til ávikavist 0,690 og 0,775 kr./kWt í 2014, so vildi hetta havt eina neiliga ávirkan á roknskaparlaga úrslitið hjá felagnum. Í talvuni niðanfyrri sæst hvussu hetta hevði ávirkað felagið fíggjarliga.

Prísáseting av fjarhita í 2014	Við verandi prísskipan	Javnvigar við Jarðhita	Javnvigar við Kodensketil
Fjarhitaprísur	0,922	0,690	0,775
Samlað sòla í kWt	19.300.000	19.300.000	19.300.000
Samlað sòla í Kr uttan MVG	14.235.680	10.651.479	11.968.947
Munur		3.584.201	2.266.733
Úrslit áðrenn skatt í 2014	4.171.538	4.171.538	4.171.538
Rættleitt úrslit áðrenn skatt í 2014		587.337	1.904.805

Sum tað framgongur av talvuni, so vildi úrslitið áðrenn skatt lækkað munandi, um kostnaðurin av at hava fjarhita skuldi javnviga við kostnaðinum av at hava jarðhita ella kodensketil.

3.4. Ávegis niðurstøða

Tá L/f Hitafelagið fór í gongd í 1988, var ikki sama breiða úrval av hitaloysnum á marknaðinum, so at fáa bjóða eina umhvørvisvinarliga hitaloysn, umframt at viðtøkur hjá felagnum veittu vissu fyri, at upphitan við gassolju undir ongum umstøðum fór at verða bíligari, var ein fyrimunur. Undir tílíkum umstøðum fáa

Kappingareftirlitið

báðir partar ágóðar – kommunan var tryggjað eitt kunda grundarlag, og brúkarin fekk eina umhvørvisvinarliga loysn, sum var kappingarfør í prísi.

Síðani Fjarhitafelagið tók yvir frá Hitafelagnum eru umstøðurnar nógv broyttar. Fleiri hitaloysnir eru komnar á marknaðin, og eru hesar umhvørvisvinarligar.

Frymilin, sum er grundarlag undir prísásetingini, er samansettur av brennivirðinum og ársvirknadarstiginum og síðani gassoljuprísinum. Brennivirðið á gassolju er eitt fast tal, sum kann sláast upp, og sum ongin ivamál eru um. So er ikki við ársvirknadarstiginum. Her eru ivamál um fleiri viðurskifti. Partvíst er tað so, at tað er Fjarhitafelagið, sum einsíðis setur hetta tal, og ongar reglur eru fyri, nær árvirknadarstigið skal eftirmetast. Tað framgongur heldur ikki, hvat fyri oljuketil talan skal verða um. Er talan um tann til ein og hvørja tíð besta oljuketilin, sum er á marknaðinum, ella skal t.d. støði takast í miðal aldrinum á bústøðum í fjarhitafelagnum.

Seinast fjarhitafelagið eftirmetti ársvirknadarstigið var í 2006, men síðani er talið av fjarhitabrúkarum farið úr áleið 600 til omanfyri 1.000 brúkarar. Tað vil siga, at aldursamansetingin av teimum bústøðum, sum brúka fjarhita er nógv broytt. Sambært teimum umboðum fyri fjarhitabrúkaran, sum Kappingareftirlitið hevur tosað við, so er ongin kunning komin til brúkaran um hesa eftirmeting.

Ársvirknadarstigið hevur stóra ávirkan á, hvat prísurin verður. Fjarhitafelagið hevur valt at brúka 82% í ársvirknadarstigið, men veitarar, sum Kappingareftirlitið hevur tosa við, siga, at kondensketlar kunnu koma upp ímóti 95% í ársvirknadarstigið. Verður 95% brúkt ístaðin fyri 82% svarar hetta til eina árliga sparing á áleið 3.000 kr.

At knýta upphiting við fjarhita til gassoljuprísir er óheppið, tí olja er ein sera prísóstøðuga vøra. Tað framgongur greitt av teimum samanberingum, sum eru at finna í parti 3.1, at bæði tá ið samanborið verður við prísongdina á ravnmagi, og tá samanborið verður við prísongdina á fjarhita í Danmark, so er prísongdin á fjarhita í Føroyum meira óstøðug. Grundin til tað er, at bæði sèla av ravnmagi og sèla av fjarhita í Danmark er grundað á eina “Hvíl-í-sær-sjálvum”-reglu. Undir slíkari reglu kann seljarin bert taka fulna fyri sínar kostnaðir og fyri framtíðarløgur.

Óhepnu avleiðingarnar av at knýta prísásetingina av fjarhita til prísir á gassolju komast eisini av, at føroyski brennievni-marknaðurin er ikki ein vælvirkandi marknaður. Í frágreiðingini “Oljumarknaðurin í Føroyum”⁷ vísti Kappingareftirlitið á, at tann hækkingin, sum hevur verið á bruttovinninginum síðani 2008, ikki stavar frá øktum kostnaðum, men stavar frá manglandi kapping. M.a. vístu samanberingar, at avkasti hjá føroysku feløgnum var 10-20% hægri enn hjá sambæriligum donskum feløgum. Hetta merkir, at prísásetingin av fjarhita verður treytað av prísásetingini á einum marknaði við yvirnormalum vinningi.

Frá einum samfelagsligum sjónarmiði er tað neyvan rætt at halda áfram við eini reglu, har prísásetingin av fjarhita er treytað av prísinum á olju. Oljuprísir verður ávirkaður av øðrum enn útboðið og eftirspurningi,

⁷ Kappingareftirlitið (2016). Oljumarknaðurin í Føroyum – frágreiðing um sèlu av brennievnum í Føroyum (ISBN 978-99918-870-1-2).

Kappingareftirlitið

t.d. av spekulati3n, kríggj og politiskum telvingum á altjóða pallinum. Samstundis er staðfest, at kappingarligir trupulleikar eru á føroyska brennievnis marknaðinum.

Tað gevur somuleiðis líttla meining at hava eina prísreglu sum hesa, tá tað eru aðrar hitaloysnir á marknaðinum, sum eru bíligari. Hvat er tað so, sum reglan skal tryggja?

Hinvegin vísa samanberingarnar í parti 3.1, at ravn magn hevur eina støðuga prís gongd og hevur lígið rættuliga tætt uppat gongdini á brúkaraprístalinum. Í sama tíðarskeiði eru rættuliga umfatandi umleggingar gjørdar í el-framleiðsluni frá lívrunnum brennievnum til grøna orku.

Fyrimunurin við eini “hvíl-í-sær-sjálvum”-reglu er, at prísurin verður settur í mun til tær útreiðslur, sum Fjarhitafelagið hevur, umframt at atlit verður tikið til framtíðar íløgutørv. Ein “hvíl-í-sær-sjálvum”-regla hevur við sær eitt størri gjøgnumskygni fyri brúkaran samanborið við ta reglu, sum Fjarhitafelagið brúkar í dag.

Kapitul 4.

Í hesum kaptili verður hugt eftir hvussu fjarhitaveitingin er skipað í Danmark og Føroyum. Talan er um eina samanbering av prís- og brúkaraviðurskiftum í londunum. Tað er viðkomandi at gera hesa samanbering, tí støðan í Danmark og støðan í Føroyum eru rættuliga ólíkar. Í Føroyum er eitt hitamonopol, sum hevur sett sínar egnu reglur, meðan í Danmark er talan um økið sum er undir sektorlóggevni og sektoreftirlitið.

Í Danmark hevur fjarhiti verið ein partur av langtíðarætlanunum um at avmarka nýtsluna av lívrunnum brennievnum. Fjarhitið er í dag høvuðshitaloysn í Danmark.

Í Danmark er hitaframleiðsla og veiting undirløgd sektoreftirlitið, har høvuðslóggávan er bekendtgørelse af lov om varmforsyning⁸. Eftirlitsuppgávanar eru deildar millum Energistýrelsen, Energitilsynet, kommunurnar og Energiklagenævnet. Í dag (2016) eru Energistýrelsen, -tilsynet og -klagenævnet undir Energi-, Forsynings- og Klimaministeriet.

Fjarhitaveiting í Føroyum er ikki undir sektoreftirlitið, og ongin sektorlóggevni er fyri økið. Fjarhitabrúkarar eru kundar hjá P/f Fjarhitafelagnum, tí Tórshavnar kommuna við tinglýsing av servitutti, hevur treytaleyst gjørt teir til kundar hjá P/f Fjarhitafelagnum. Tað er einki veruligt avtalugrundarlag millum P/f Fjarhitafelagið og fjarhitabrúkaran til taks, annað enn tær brúkstreytir, sum Fjarhitafelagið hevur ásett. Hesar áseta hvørji rættindi og skyldur Fjarhitafelagið hevur mótvegis brúkaranum, og hvørjar skyldur fjarhitabrúkarin hevur mótvegis Fjarhitafelagnum.

4.1 Íbinding í fjarhitaskipan

Heimildirnar fyri at áleggja íbindingarskyldu í Danmark er ásett í §11-15 í Varmeforsyningsloven⁹. Skyldur og rættindi eru meira ítøkilig ásettar í bekendtgørelse om tilslutning m.v. til kollektive varmforsyningsanlæg¹⁰.

Íbindingarskyldan verður áløgd við avgerð frá kommunustýrinum, og kommunustýri skal eisini góðkenna treytirnar fyri íbindingarskylduna. Tað er tó ikki einans kommunustýrið sum setir treytirnar, tí lóggávan avmarkar eisini, hvat henda skylda kann innihalda.

Ítøkilig merkir skyldan, at eigarin av ognini hevur skyldu til at geva fjarhitafelagnum atgongd og loyvi til at leggja fjarhitaleiðingar o.a. á ognina, at gjalda útreiðslurnar til hetta og at gjalda tann part av fjarhitagjaldinum, sum eru fastir kostnaðir. Til tíðir verður hetta gjaldið kallað *tilslutningsafgjft* og til aðrar tíðir *fast árlig afgjft*.

Endamálið við íbindingarskylduni er, at tað er nøktandi íbinding til fjarhitaneiðið, og at fjarhitafelagið fær goldið sínar kostnaðir í sambandi við tær íløgur, sum verða gjørdar í fjarhitaskipanina. Ímóti síni íbindingarskyldu fær eigarin av ognini atgongd til eina fjarhitaskipan, men tað er upp til hvønn einstakan

⁸ LBK nr. 1307 af 24/11/2014

⁹ LBK nr. 1307 af 24/11/2014

¹⁰ BEK nr. 690 af 21/06/2011

eigara, um fjarhitaskipanin verður brúkt. Eigarin kann velja at gjalda fasta gjaldið og annars velja aðra hitaloysn. Í grundini kann sigast, at eigarin av ognini kemur at gjalda fyri at hava atgongd til eina fjarhitaskipan.

Ein íbindingarskylda, sum er avmarkað á henda hátt, tryggjar, at fjarhitaveitarin kemur at kappast við aðrar veitarar av hitaloysnum, samstundis sum tryggjað verður, at ein fjarhitaskipan er tøk.

Fjarhitafeløg hava eftir eftir §20, stk. 5 møguleika at áseta ymiskar prísir til brúkarar, bólkar av brúkarum, og landafrøðilig økir. Henda heimild loyvir millum annað, at Fjarhitafeløg hava eitt “byggemodningsbidrag”, ið fer til at rinda høvuðsleiðingar á nýggjum útstykkjum.

Hetta gjald skal útstykkjarin/byggiharrin gjalda í fyrstu atløgu, men hesin kostnaður endar hjá brúkarinum í sambandi við keyp av grundstykkum. Tað merkir, at eitt fjarhitafelag fær fulna fyri sínar kostnaðir í sambandi við størri útbyggingar beinanvegin, og tí koma útbyggingar av netinum ikki at nerva verðandi fjarhitabrúkarar. Sigast kann at verandi og komandi fjarhitabrúkarar verða líkastillaðir.

Í Tórshavnar kommunu verður íbindingarskyldan áløgd við, at Tórshavnar kommuna, í sambandi við útstykkjingina, letur tinglýsa servitutt á ognini, sum áleggur brúkarinum íbindingarskyldu.

Í talvuni niðanfyrir síggjast orðingar av teimum servituttum, sum Tórshavnar kommuna hevur latið tinglýsa í sambandi við nakrar av størri útstykkjingunum.

Talva 4.1A: Tinglýstir servituttir um íbindingarskyldu

2005	2009	2009	2009	2015
Hoyvíkshagin Suður	Kaldbak	Karlamagnussarbreyt	Myllutjørn	Oman Gil
Eigarin skal luttaka í fjarhitaskipanini sambært galdandi treytum.	Um Tórshavnar kommuna skuldi fyriskipað fjarhitaskipan, ið umfatar hesa útstykkjing, skal eigarin luttaka í hesari fjarhitaskipan.	Eigarin av ognini skal luttaka í og nýta fjarhitaskipana, sum er løgd til økið, eftir fyriskipan frá P/F Fjarhitafelagnum. Eigarin av ognini hevur ikki loyvi at brúka aðra hitaskipanuttan skrivligt loyvi frá Tórshavnar kommunu.	Eigarin skal luttaka og gera brúk av fjarhitaskipanini sambært galdandi treytum.	Eigarin skal luttaka og gera brúk av fjarhitaskipanini sambært galdandi treytum

Kelda: Løgdeildin hjá Tórshavnar Kommununi

Løgdeildin hjá Tórshavnar kommunu hevur í telduposti til Kappingareftirlitið greitt frá, at servietturin, sum er tinglýstur á ognunum við Karlamagnussarbreyt, er tann, sum er innihaldsliga greiðast. Sambært servituttinum verður álagt eigaranum av ognini at luttaka og brúka fjarhitaskipanina eftir fyriskipan frá P/f Fjarhitafelagnum. Hetta má merkja, at íbindingarskyldan fevnir um, at eigarin skal íbinda seg til fjarhitaskipanina, undir teimum treytum sum P/f Fjarhitafelagið setur, og at eigarin hevur skyldu at brúka

fjarhitaskipanina. Í øðrum reglubroti framgongur, at brúksskyldan er fullkomin, at skilja á tann hátt, at eigarin ikki uttan loyvi frá Tórshavnar kommunu kann nýta aðra hitaskipan.

Íbindingarskyldan til fjarhitaskipanina í Tórshavnar kommunu skapar í roynd og veru eitt hitamonopol í stórum parti av Tórshavn, og hetta monopolið veksur so hvørt sum fjarhitaskipanin veksur. Brúkarin er í roynd og veru álagdur eina keypsskyldu, og merkir hetta, at hesir brúkarar mangla á marknaðinum fyri hitaloysnir í Føroyum.

Í sambandi við størri útstykingar so er tað Fjarhitafelagið, sum ber kostnaðin av at føra fjarhitaleiðingar inn á økið, og tað kunnu ganga millum 2-5 ár frá tí, at útbyggingin verður framd til síðstu fjarhitabrúkararnir koma inn í skipanina.

4.2 Rættindi hjá brúkarum

Sambært §26, stk. 1 í donsku Varmeforsyningsloven kann ein danskur fjarhitabrúkari, ið hevur rættarligan áhuga, klaga yvir allar tær avgerðir, sum verða tiknar av eini kommunu, Energi-, Forsynings- og Klimaministeriet ella av Energitilsynet til Energiklagenævnet.

Føroyski fjarhitabrúkarin hevur sum so ongin rættindi og kann ikki kæra avgerðir hjá Fjarhitafelagnum/Tórshavnar kommunu til nakran kærummyndugleika. Føroyski fjarhitabrúkarin er sostatt avmarkaður til at royna mál við dómstólarnar.

Tað er altíð óheppið, at brúkarar, sum eru álagdir eina skyldu - í hesum føri eina brúksskyldu, - ikki hava móguleika at kæra um viðurskifti, sum skyldan hevur við sær.

Tað hava verið fleiri ósemjur millum Fjarhitafelagið og umboð fyri fjarhitabrúkararnar. Afturvendandi ósemjan millum felagið og kundar sínar er m.a. um hitin frá Fjarhitafelagnum kostar tað sama sum frá eini oljufýring. Umboð fyri fjarhitabrúkararnir eru eisini ónøgd við áhaldandi útbyggingarnar av fjarhitanetinum, tí soleiðis sum prísurin verður ásettur, so er tað teir verðandi kundarnir, sum gjalda fyri leiðingar til nýggjar kundar.

Verður hugt eftir hvat danska kærunevndin fyri orkumál hevur arbeitt við innan fjarhitaøkið, so eru tað m.a. mál viðvíkjandi útskifting av hitavekslarum, veitingarslit, uppsøgn av kunda, viðlíkahald av rørum, ov høgir prísir, rykkjaragjöld og ómaksgjöld.

Í líknandi málum vil fjarhitabrúkarin verða avmarkaður til at royna við dómstólarnar, og grundað á nakrar avtalutreytir, sum Fjarhitafelagið einsíðis hevur sett.

4.3. Prísáseting av fjarhita

4.3.1 Innkeyp av orku

Í §20, stk. 4 í Varmeforsyningsloven er heimild latin til viðkomandi ráðharra, at áseta prísreglur. Hesar eru at finna í Bekendtørelse nr. 1213 af 17/12/2012 om fastsættelse af prislofter og maksimalpriser fra affaldsforbrændingsanlæg.

Í §3 í Bekendtgørelse om fastsættelse af prislofter m.m. er ásett, at prísurin, sum brennistøðir kunna taka er tann minsti av antin einum “hvíla í sær sjálvum” – prísi, sum er ásettur í §20, stk. 1 í Varmeforsyningsloven, ella sambært §4 í benkendtgørelsen, ið vísir til eitt prísloft, sum Energitilsynet ásetur.

Prísloftini verða ásett sum eitt vektað miðal fyri tey stóru krafthitaverkini í Danmark. Hetta tí, at hesi eru tær mest effektivu eindirnar. Endamálið við hesum er, at leggja trýst á minnu krafthitaverkini og brennistøðirnar til allatíðina at arbeiða við kostnaðarstöðinum.

Tað er sosatt ein mest loyvdur prísur á tí heita vatninum, sum fjarhitafeløg keypa frá krafthitaverkum og brennistøðum.

Fjarhitafelagið fær sína orku ókeypis frá Brennistøðini á Hjalla og Sundsverkinum. Afturat hesum verður nakað av lívrunnum brennievnum brúkt.

4.3.2 Søluprísur á fjarhita

Eitt danskt fjarhitafelag er eisini avmarkað til at seta prísir, sum yvirhalda “hvíla-í-sær-sjálvum” – regluna. Hetta framgongur av §20, stk. 1 í Varmeforsyningsloven, og skulu sambært §21, stk. 1 í somu lóg fráboðast Energitilsynet, sum eftir §21, stk. 4 hevur heimild at broyta prísirnar.

Tá ið “hvíla í sær sjálvum” - reglan verður brúkt vil roknskaparárið nærur altíð enda við einum yvirskoti ella undirskot. Tá skal Fjarhitafelagið mótrókna hetta yvirskot/undirskot í fjarhitaprisin komandi árið. Bert í teimum førum har yvirskotið/undirskotið er óvanliga stórt, kann mótrökningin fara fram yvir fleiri ár¹¹.

Prísurin á fjarhita skal eisini verða so *kostnaðar – veruligur* sum møguligt. Yvirskipað merkir tað, at teir fastu kostnaðirnir skulu fíggjast av føstum gjøldum, meðan kostnaðir, sum broytast við söluni skulu fíggjast av nýtisugjøldum.

Kravið um, at prísurin á fjarhita er kostnaðar – veruligur hevur við sær, at nýtisugjaldið eisini er samansett av einum føstum parti og einum broytiligum parti. Á henda hátt fæst ein fullkomin javnvág millum tvey týðandi atlit – samhaldsfestni og orkusparing. Brúkarin rindar sín fasta part av teimum føstu útreiðslunum – hetta er tann samhaldsfasti parturin, meðan tá tað kemur til teir broytiligu kostnaðirnir, so kann brúkarin avmarka sína nýtislu og harvið spara pengar og orku. Orkusparingin er góð fyri fjarhitafelagið, tí færri framleiðslukostnaðir verða.

Fjarhitafeløg hava eftir eftir §20, stk. 5 møguleika at áseta ymiskar prísir til brúkarar, bólkar av brúkarum, og landafrøðilig økir. Á henda hátt koma allir brúkarar at bera sín part av teimum kostnaðum, sum teirra veiting av hita krevur.

Prísskipanin hjá Fjarhitafelagnum er soleiðis, at talan er um tvey føst gjøld og eitt nýtisugjald. Tey føstu gjøldini eru eitt íbindingargjald á 31.250 kr. og eitt málaragjald á 625 kr.

Nýtisugjaldið verður ásett við støði í gassoljuprisinum, og tá hesin sum oftast er hækkandi, so skapar hetta tað, at felagið fær orkuna gratis, og soleiðis stórt fíggjarligt rásarúm til at útbyggja fjarhitaskipanina.

¹¹ Fjernvarme prisen – rigtig første gang, Energitilsynet 2011

Nýtslugjaldið verður ásett við stöði í frymilinum, sum er lýstur nærri undir parti 3.2 í hesi kanning.

Tað, at Fjarhitafelagið einans brúkar íbindingargjald og málaragjald, merkir, at nýtslugjaldið ber allar útbyggingar av fjarhitanetinum. Tvs. at jú longri ein brúkari hevur verið knýttur til fjarhitaskipanina, tess størri part av samlaðu rørléiðingum, bygningum og maskinum hevur hann goldið fyri.

4.4. Ávegis niðurstøða

Samanberingin millum brúkararættindi og treytir hjá donskum og føroyskum fjarhitabrúkarum staðfestir, at hóast íbindingarskyldan er væl meira avmarkað enn tann føroyska, so hava danskir brúkarar munandi fleiri rættindi enn teir føroysku fjarhitabrúkararnir, ið at kallað ongin rættindi hava.

Danski fjarhitabrúkarin kann kera flest allar avgerðir, sum fjarhitafelagið, eftirlitismyndugleikar ella kommunur taka, og har hann sjálvur hevur rættarlígan áhuga.

Prísásetingin í Danmark er undir eftirlitið av almennum myndugleika og byggir á “hvíl-í sær sjálvum”-regluna. Samansetning av gjøldunum er soleiðis, at føst gjøld skulu fíggja fastar kostnaðir, og nýtslugjaldið skal fíggja kostnaðir, sum broytast við nýtsluni. Eisini er møguligt og vanligt at verandi fjarhitabrúkarar eru vardir ímóti at skula gjalda fyri størri útbyggingum av fjarhitaskipanini. Hugsanin er, at eitt “byggemodningsbidrag” er við til at líkastilla verandi og nýggjar fjarhitabrúkarar.

Føroyski brúkarin er bundin til at taka ímóti fjarhita, og kann ikki kera yvir prísir hjá Fjarhitafelagum ella aðrar treytir, sum felagið setur.

Tað er ikki serliga greitt, hvussu Fjarhitafelagið útroknar sínar prísir, og hvørjar fortreytir liggja handan útrokningina. Útrokningin verður ikki almannakunngjørd ella send fjarhitabrúkarum. Føroyski fjarhitabrúkarin fær fyrst í árinum at vita, hvat hann skal gjalda, og við ársenda fær hann at vita, um gjaldið hevur verið ov høgt ella ov lágt.

Í sambandi við størri útbyggingar, hevur Fjarhitafelagið borið allan kostnaðin sjálvt, og inntøkur frá útbyggingum koma ikki felagnum til góðar fyrr enn 2-3 ár seinni. Hetta merkir, at verandi fjarhitabrúkarar gjalda fyri hitaloysninar hjá komandi brúkarum og tess longri ein brúkari hevur verið í skipanini tess størri part av fjarhitaleiðingunum, hevur brúkarin goldið fyri.

Kapitul 5: Samanbering

Kappingareftirlitið hefur valt at samanbera prísir og kostnaðir hjá Fjarhitafelagnum við feløg í Danmark. Donsku feløgini verða rikin eftir eini sokallaði “hvíl-í-sær-sjálvum”- reglu. Tvs. at inntøkurnar skulu dekkja allan kostnað, herundir eisini til framtíðarlögur. Ein samanbering við hesi feløg kann tí geva eina ábending um, hvørt Fjarhitafelagið hefur rímiligar prísir, og um raksturin av felagnum er effektivur.

5.1. Úrvalstreytir

Ein trupulleiki við at samanbera við donsk feløg er, at tey eru ymiskt í stødd og framleiðslumátti. Sambært hagtalstílfari frá *Danske Fjernvarme*, sum er vinnugreinafelag hjá donskum fjarhitafelögum, so hefur størsta fjarhitafelagið yvir 60.000 brúkarar, meðan tað minsta fjarhitafelagið hefur undir 100 brúkarar. Ymiskt er eisini hvussu nógv einstøku feløgini lata av fjarhita. Størsta veitingin er yvir 5 mió. MWt, meðan minsta veitingin er líka omanfyri 1.000 MWt. Yvirhøvur er sambandið millum tal av brúkarum og framleiðslumáttin, men ikki altíð. Nøkur av størru felögnum - máld uppá veiting av fjarhita - hava bert heilt fáar kundar.

Tað er neyðugt at taka atlit til støddina á felögum, tí talan er um eina vinnu har stórrakstrarfyrirminur uttan íva eru stórir. Fjarhitafeløg gera stórar ílögur í fjarhitaleiðingar, men rakstarkostnaðirnir av at reka eitt fjarhitafelag, serliga teir kostnaðir sum broytast við söluni, eru sera avmarkaðir. Tí kann hugsast, at størru feløgini hava munandi stórrakstrarfyrirminur.

Kappingareftirlitið hefur tí valt at finna fram feløg, sum eru sambærilig við Fjarhitafelagið. Fyri at finna tey røttu feløgini at samanbera við, hefur Kappingareftirlitið brúkt tal av brúkarum og brúkaratættleika, sum mát fyr hvørji feløg skuldu við í samanberingina. Brúkaratættleikin er allýstur sum MWt fyr hvønn metur av leiðing.

Orsøkin til at bæði tal av brúkarum og brúkaratættleiki verður brúkt er fyr at tryggja, at tey feløg, sum samanborið verður við, ikki hava serligar fyrirminur/vansar við, at brúkarar búgva serliga tætt (háhus), ella at serliga langt er millum brúkarar (t.d. uttanfyri bygt økið)

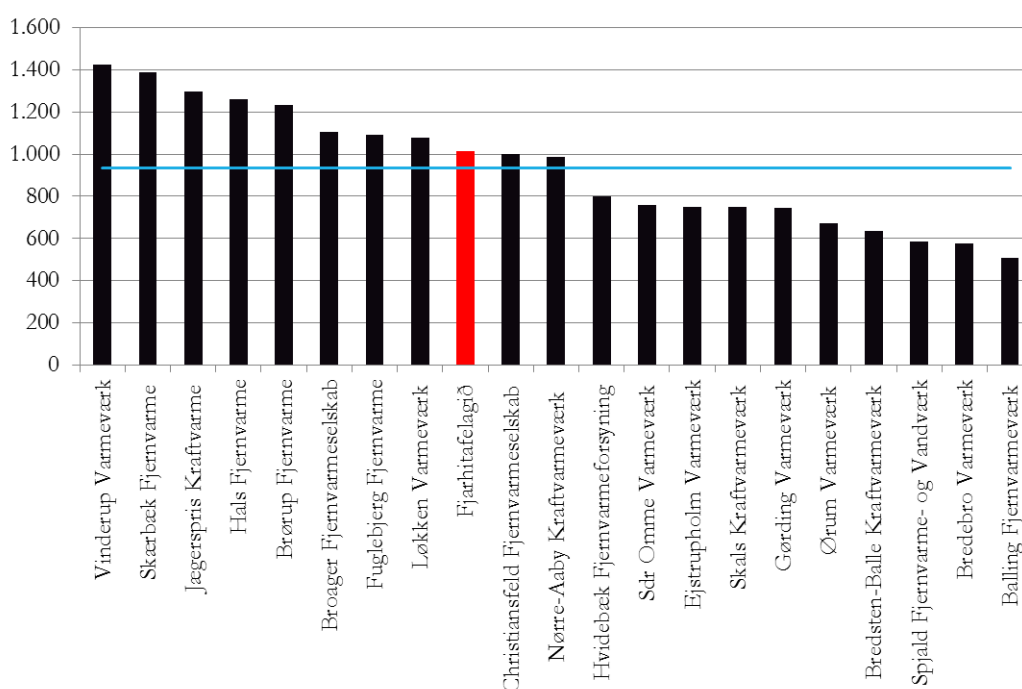
Fjarhitafelagið hefur í dag áleið 1.000 brúkarar og ein brúkaratættleika á 1,1. Kappingareftirlitið hefur tí avgjørt at taka feløg, sum hava millum 500 og 1.500 brúkarar, og har tættleikin liggur millum 1,0 - 1,2 MWt fyr hvønn metur.

Við at avmarka úrvalið til feløg við 1,0 til 1,2 MWt fyr hvønn metur, fall talið av felögum úr 264 til 51. Tá hesi vóru avmarkað til feløg við millum 500 og 1500 brúkarar, so fall talið til 25 feløg, men fyr 5 av hesum felögum var ongin almennur roknskapur, tí var ikki hildið, at hesi kundu vera partur av samanberingini. Orsøkin til at hesi ikki kunnu vera partur av samanberingini er, at Kappingareftirlitið má hava trygd fyr, at feløgini, sum eru partur av samanberingargrundarlagnum verða rikin á ein álítandi hátt.

Bólkurin, sum sum er partur av samanberingini er, íroknað Fjarhitafelagið, mannaður við 21 feløgum. Á myndini niðanfyri sæst úrvalsbólkurin býttur eftir tali av brúkarum

Mynd 4.1. Úrvalsbólkur

Kelda: Energitilsynet, Dansk Fjernvarme, Fjarhitafelagið

Sum tað sæst á myndini, so er Fjarhitafelagið eitt miðal stórt felag í úrvalsbólkinum, um mált verður eftir tal av brúkarum. Kappingareftirlitið metir, at hesi feløg í stódd og brúkaratættleika eru somikið lík Fjarhitafelagnum, at ein samanbering kann gerast, uttan at stórrakstrarfyrirminur skeikla myndina.

5.2. Prísir

Fjarhitaprísurin í Danmark er samansettur av einum nýtslugjaldi, sum tekur støði í nýtsluni hjá brúkarum, og einum ella fleiri føstum gjøldum. Feløgin hava tó ikki frælsi at áseta hesi gjøld sum teimum listir, tí lóggávan krevur, at gjøldini skulu verða “omkostningsægte”. Hetta merkir, at nýtslugjaldið skal taka støði í teimum kostnaðum, sum nýtslan hevur við sær, sum t.d. orkukeyp, oljuvørur, mvg og tey føstu gjøldini skulu taka støði í teimum føstu kosntaðum, sum eru t.d. starvsfólk, avskrivningar, leiga.

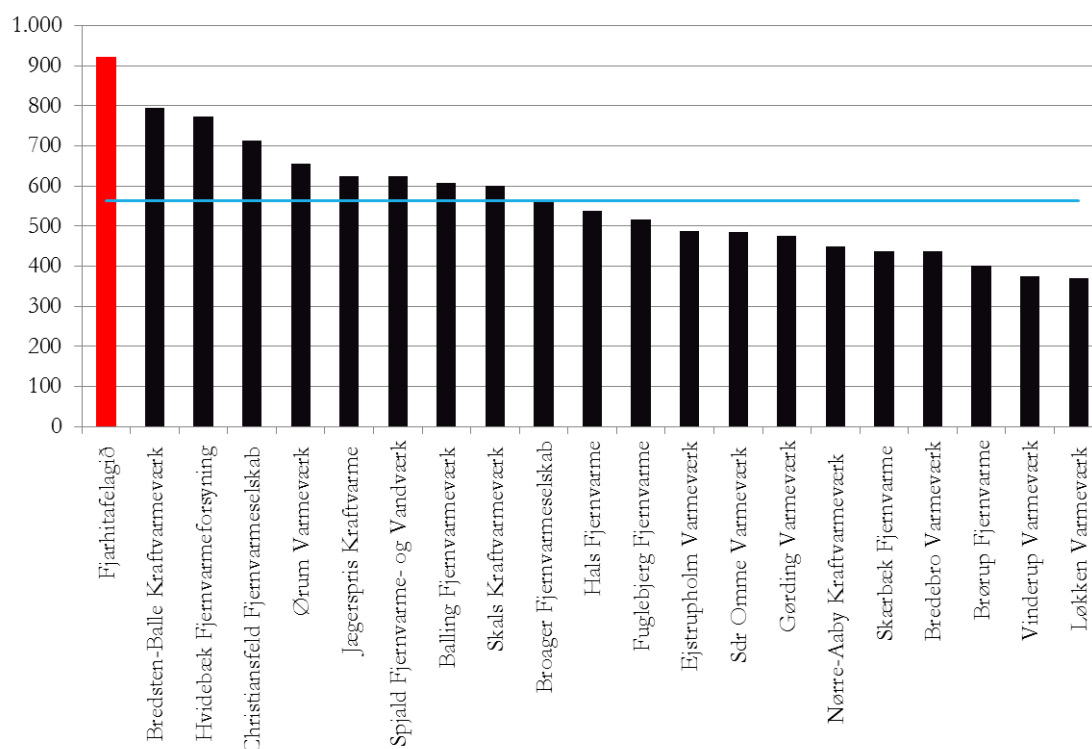
Fjarhitafeløgin skulu á hvørjum ári senda teirra prísskrár til góðkenningar hjá Energitilsynet, ið kann krevja broytingar.

5.2.1. Nýtslugjald

Á myndinni niðanfyri sæst nýtslugjaldið hjá Fjarhitafelagnum og nýtslugjöldinni hjá hinum felögnum í úrvalsbólkinum. Hægsta nýtslugjald er til vinstu og lægsta til hægri, og bláa linjan er miðal fyri úrvalsbólkin.

Mynd 4.2.1: Nýtslugjöld fyri 2014 hjá felögnum í úrvalsbólkinum

Kelda: Energitilsynet, Dansk Fjernvarme, Fjarhitafelagið

Sum tað sæst á myndini, so er nýtslugjaldið hjá Fjarhitafelagnum hægst í úrvalsbólkinum. Fjarhitafelagið tók 922 kr. fyri MWh í 2014. Dýrasta danska felagið tók 794 kr. fyri MWh, meðan bíligasta felagið tók 369 kr. fyri MWh. Miðal fyri úrvalsbólkin var 564 kr. fyri MWh (bláa linjan). Nýtslugjaldið hjá Fjarhitafelagnum er sostatt 358 kr. omanfyri miðal.

Ymiskt er hvussu feløgin, herundir Fjarhitafelagið, velja at samanseta sínar prísir. Fjarhitafelagið hevur eitt nýtslugjald, eitt málaragjald og eitt íknýtingargjald. Samanborið við donsku feløgin, so hava flestu enn eitt fastgjald, sum er grundað á búðvíddina.

Ein samanbering av nýtslugjaldinum sigur sostatt ikki allan sannleikan, og tí er neyðugt at samanbera samlaða kostnaðin, sum brúkarin hevur av at hava fjarhita.

5.2.2. Samlaði hitakostnaðurin

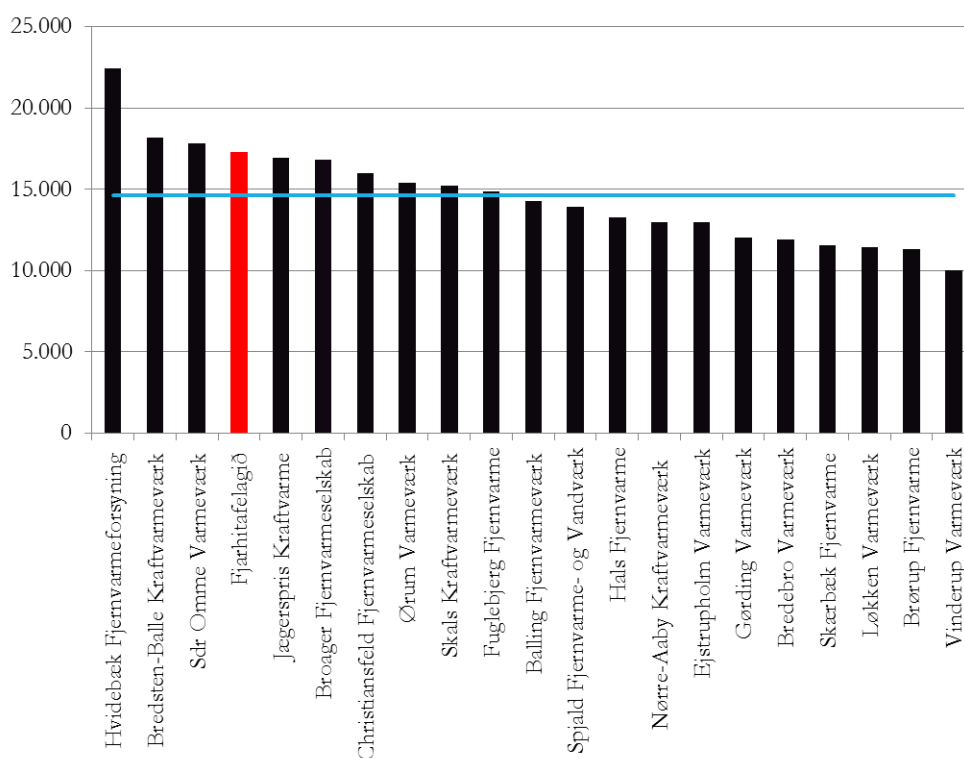
Kappingareftirlitið hevur í hesum sambandi valt at brúka tann leist, sum bæði *Energitilsynet* og *Dansk Fjernvarme* brúka í sínum uppgerðum yvir brúkarakostnað. Í teirra uppgerðum verður umframt nýtslugjald eisini samanborið við, hvat kostnaðurin hjá brúkaranum er av at upphita ein bústað á 130 fermetrar við eini árligari nýtslu á 18,1 MWt.

Samlaði hitakostnaðurin fevnir um nýtslugjaldið og føst gjøld sum málaragjald. Hinvegin eru gjøld, sum fella eina ferð, ikki tikin við. T.d. byggemodningsbidrag og tilslutningsbidrag.

Ein føroyskur bústaður á 130 fermetrar brúkar uttan iva meir enn 18,1 MWt, men hetta hevur ikki týðning í hesum føri, har aðalmálið er at samanbera prísstöði hjá Fjarhitafelagnum við tað hjá úrvalsbólkinum.

Á myndini niðanfryri er samlaði hitakostnaðurin fyri feløginu í úrvalsbólkinum grundað á bústað á 130m², og eina árliga nýtslu á 18,1 MWt.

Mynd 4.2.2A: Samlaði hitakostnaðurin fyri 130 m² bústað og 18,1 MWt nýtslu

Kelda: Energitilsynet, Dansk Fjernvarme, Fjarhitafelagið

Sum tað framgongur, er samlaði hitakostnaðurin hjá Fjarhitafelagnum ikki hin hægsti, men felagið er tó í hæggra endaðum. Trý feløg eru dýrari enn Fjarhitafelagið. Hesi eru *Hvidebæk Fjernvarmeforsyning*, *Bredsten-Balle Kraftvarmeværk* og *Sdr Omme Varmeværk*.

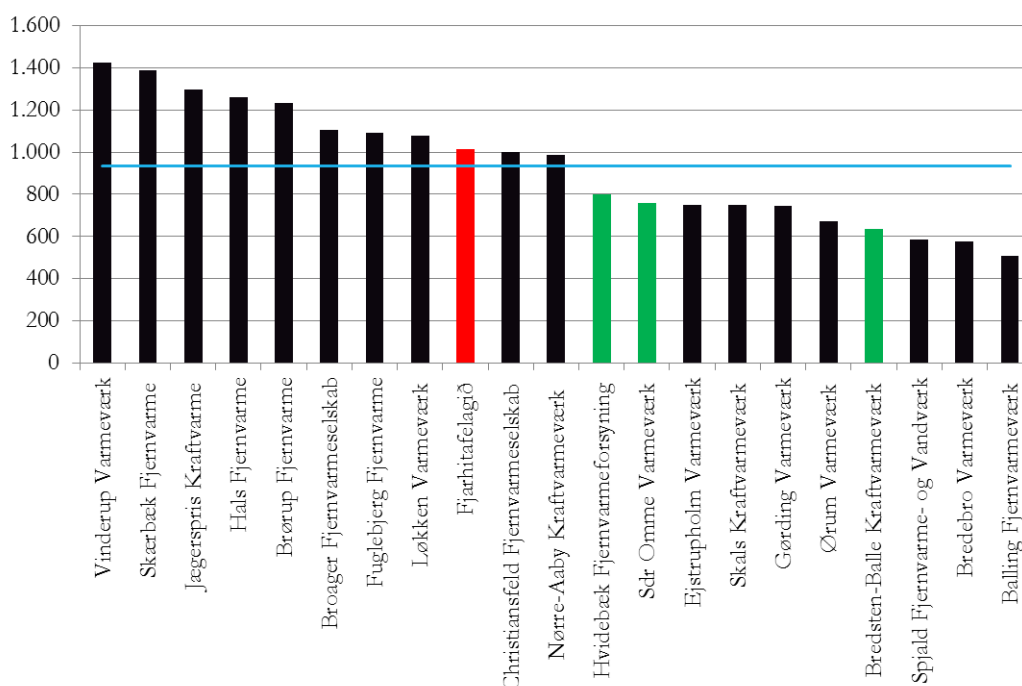
Í miðal gjalda brúkararnir hjá feløgunum í samanberingarbólkinum 14.598 kr., har dýrasta felagið tekur 22.436 kr, meðan bíligasta felagið tekur 9.999 kr. Prísurin hjá Fjarhitafelagnum á 17.313 kr. er sostatt 5.123 kr. lægri enn dýrasta felagið, 7.314 kr. hægri enn bíligasta felagið, og 2.715 kr. hægri enn miðal.

Havandi í huga, at Fjarhitafelagið er eitt miðalstórt felag í úrvalsbólkinum, so tykist samlaði hitaprísurin hjá felagnum at vera í hægri lagi. Verður samstundis hugt eftir stóddini á feløgnum, sum lógu omanfyri, tykist hetta enn greiðari.

Á myndini niðanfyri síggjast feløgin skipa eftir talinum av brúkarum. Fjarhitafelagið er litað reytt, meðan hini trý feløgin eru litaði grøn.

Mynd 4.2.2B: Úrvalsbólkurin

Kelda: Energitilsynet, Dansk Fjernvarme, Fjarhitafelagið

Sum tað framgongur av myndini, so eru hini feløgin nakað minni enn enn fjarhitafelagið mált uppá tal av brúkarum. Feløgin hava millum 200 og 400 færri brúkarar enn fjarhitafelagið.

Samanumtikið kann sigast um prísstöðið hjá Fjarhitafelagnum, at nýtslugjaldið hjá felagnum er væl omanfyri nýtslugjöldini hjá feløgnum í úrvalsbólkinum. Men tá samanborið verður við samlaða upphitingarkostnaðin, eru trý donsk feløg dýrari. Fjarhitafelagið hevur tó ein samlaðan upphitingarkostnað, sum liggur í hægra endanum í úrvalsbólkinum.

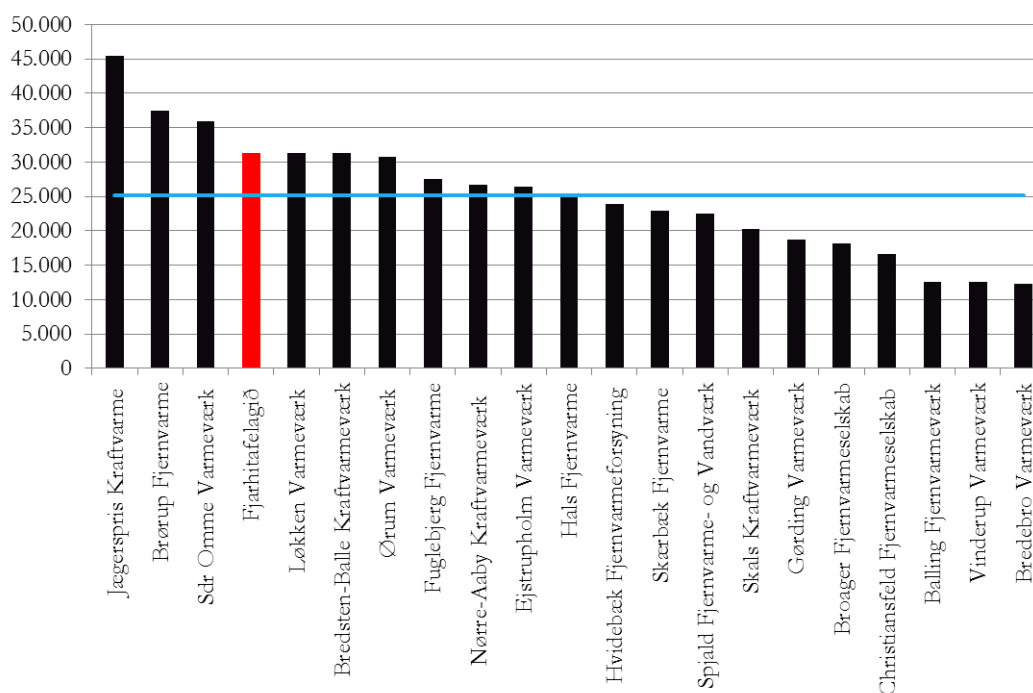
5.2.2. Íbinding

Í sambandi við íbinding í eina fjarhitaskipan skal brúkarin gjalda eitt gjald fyri íbindingina, sum skal dekla leiðingina frá høvuðsleiðingini til bústaðin, umframt málara og aðrar installatióinir. Í Danmark fevnir íbindingargjaldið um eitt ílögúskoyti og leiðingarískoyti. Ílögúskoyti skal dekla tann kostnað, sum felagið hevur av at føra leiðingina í mark, høvuðskranar, málara, íknýti til bústaðin, umframt ein part av ílöguni til framleiðsluskipanina. Leiðingarískoyti er gjald fyri at føra leiðingina frá markinum til íknýtið til bústaðin. Orsøkin til, at sjálv leiðingin gjøgnum ognina er eitt serstakt gjald, er uttan iva, tí danski fjarhita brúkarin hevur móguleika til sjálvur at standa fyri hesi leiðing.

Á myndini niðanfyri sæst íbindingarkostnaðurin hjá Fjarhitafelagnum og hjá feløgnum í úrvalsbólkinum. Harumframt sæst miðal íbindingarkostnaðurin fyri úrvalsfeløgini (bláa linjan).

Mynd 5.2.2: Íbindingarkostnaður

Kelda: Energitilsynet, Dansk Fjernvarme, Fjarhitafelagið

Sum tað framgongur av myndini, so er hægsti íbindingarkostnaðurin 45.500 kr., miðal íbindingarkostnaðurin er 25.203 kr., og lægsti íbindingarkostnaðurin er 12.250 kr. Fjarhitafelagið hevur ein íbindingarkostnað, sum er 31.250 kr., sum er eitt vet omanfyri miðal. Prísurin fyri íbinding til fjarhitaskipanina hjá Fjarhitafelagnum er sostatt 14.250 kr. bíligari enn hægsti prísurin í úrvalsbólkinum, 19.000 kr. dýrari enn lægsti prísurin og 6.047 kr. omanfyri miðal fyri úrvalsbólkin.

Reglan um “*omkostningsægthed*” er galdandi fyri íbindingarkostnað, men hesin kostnaður er tó í stóran mun *politisk* settur av tí einstaka felagnum. Tí í grundini er talan um, hvussu stóran part av eini útbygging av fjarhitasetinum nýggi brúkarin skal gjalda, og hvussu nógv skulu verandi brúkarar gjalda. Hetta saman við veruliga kostnaðarstøðinum hjá felagnum, er uttan iva orsøkin til, at so stórir munur er á hægsta og lægsta íbindingargjaldinum.

Samanumtikið kann sigast um íbindingarkostnaðin hjá Fjarhitafelagnum, at kostnaðurin tykist nakað høgur, men her skal havast í huga at donsku feløgini kunna áseta eitt *byggemodningsbidrag* í sambandi við stórru útstykkingar, meðan Fjarhitafelagið bert hevur íbindingargjald.

5.3. Virkisføri

Í hesum parti verður hugt eftir hvussu virkisføri er hjá Fjarhitafelagnum í mun til feløgini í úrvalsbólkinum. Fjarhitafelagið er eitt framleiðslufelag, sum framleiðir hitaorku. Í mun til virkisføri er tí viðkomandi

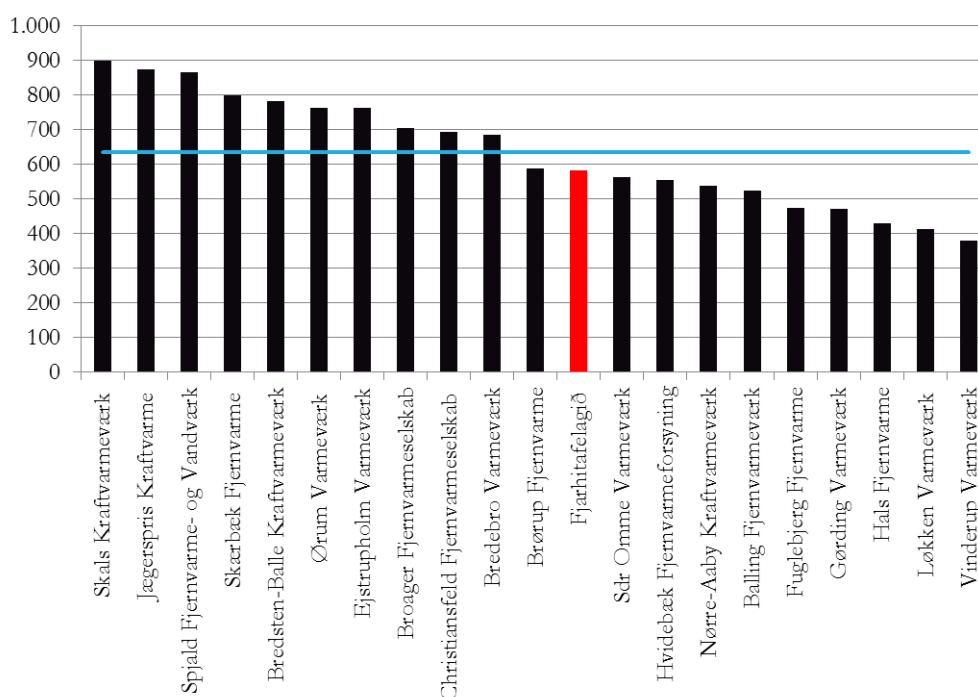
at samanbera evnini hjá Fjarhitafelagnum at framleiða eina eind av orku í mun til feløgini í úrvalsbólkinum.

5.3.1. Kostnaður fyri hvønn framleiddan MWt

Í hesum parti verður hugt at hvussu nógv tað kostar Fjarhitafelagnum at framleiða ein MWt samanborið við feløgini í úrvalsbólkinum. Er kostnaðurin fyri hvønn framleiddan MWt hægri hjá Fjarhitafelagnum enn hjá feløgnum í úrvalsbólkinum, so er tilvarandi neyðugt hjá Fjarhitafelagnum at hava ein hægri söluprís.

Á myndini niðanfyri er samanbering av samlaða kostnaðinum hjá Fjarhitafelagnum samanborin við feløgini í úrvalsbólkinum. Í samlaða kostnaðinum eru rakstrar-, fyrstingar-, nettofiggjarkostnaður umframt avskrivningar.

Mynd 4.3.1A: Kostnaður fyri hvønn framleiddan MWt

Kelda: Energitilsynet, Dansk Fjernvarme, Fjarhitafelagið

Sum tað framgongur av myndini, so hava 11 av 20 feløgum ein kostna pr. framleiddan MWt, sum er hægri enn hjá Fjarhitafelagnum. Dýrasta felagið hevur ein kostnað fyri hvønn framleiddan MWt á 897 kr. Miðal fyri feløgini í úrvalsbólkinum er 635 kr., meðan biligasta felag hevur ein kostnað áljóðandi 380 kr. fyri hvønn MWt.

Tað skal tó leggjast afturat, at P/f Fjarhitafelagið hevur nakrar fyrimunir í mun til feløgini í úrvalsbólkinum. Fjarhitaflagið skal ikki gjalda fyri sína orku. Feløgini í úrvalsbólkinum gjalda fyri sína orku, umframt at danski staturin í dag hevur lagt umhvørvis- og orkugjald á burturkast, sum verður brent, tí man javnstillar burturkast við lívrúnnin brennievnir.

Kappingareftirlitið

Fyri at meta um búskaparliga virðið á avlopshitanum frá Brennistøðini á Hjalla og Sundsverkinum, hevur Kappingareftirlitið tikið støði í prísloftinum, sum Energiltisynet fráboðaði tann 29. oktober 2013 um prísloft fyri 2014. Atlit má tó eisini takast til, at prísurin á avlopshita frá eini brennistøð inniheldur orku- og umhvørvisgjöld, sum ikki eru galdandi í Føroyum. Rætt er tí at leiðrætta fyri henda mun, soleiðis at talan verður um eitt “netto-prísloft”. Tá ið *Energiltisynet* almannakunngerð nýggj prísloft er hetta íroknað tær broytingar í avgjöldum, sum verða komandi ár(primó 2015). Tí verða hesar avgjaldsbroytingar fyrst drignar frá prísloftinum. Síðani verða gjaldandi avgjöld drigin frá prísloftinum. Tað, sum eftir er, verður grundarlag undir eini meting av búskaparliga virðinum av avlopshitanum, sum P/f Fjarhitafelagið í dag fær ókeypis.

Prísloft	101 Kr/GJ
Avgjaldsbroytingar	-10,35 Kr/GJ
Galdandi avgjöld í 2013	
Affaldsvarmeavgift	-25,70 Kr/GJ
Tillægsavgift	-26,50 Kr/GJ
Netto Prísloft	38,45 Kr./GJ
Veiting frá Brennistøð á 20.2000 MWt	72.720 GJ
Útreiðsla til orkukeyp	2.796.084 kr.
CO ₂ – avgift pr. ton á 170 kr. ¹²	-2.505.341 kr.
Afturføring av CO ₂	2.505.341 kr.
Prísur fyri avlopshitan	2.796.084 kr.
Prísur pr. MWt	138 kr.

Orsøkin til, at CO₂ – avgjald er álagt og síðani afturført, er, at brenning av burturkasti er álagt eitt CO₂ avgjald í Danmark, men tá brenningin fer til fjarhita verður alt CO₂-avgjaldið afturført.

Búskaparliga virðið á avlopsorkuni, sum Fjarhitafelagið fær ókeypis, er sostatt 138 kr. MWt. Kappingareftirlitið hevur samanborið hetta tal við tað, sum Brennistøðin á Hagaleiti tekur fyri sína avlopsorku, og kann staðfesta at prísirnir eru nøkulunda samsvarandi.

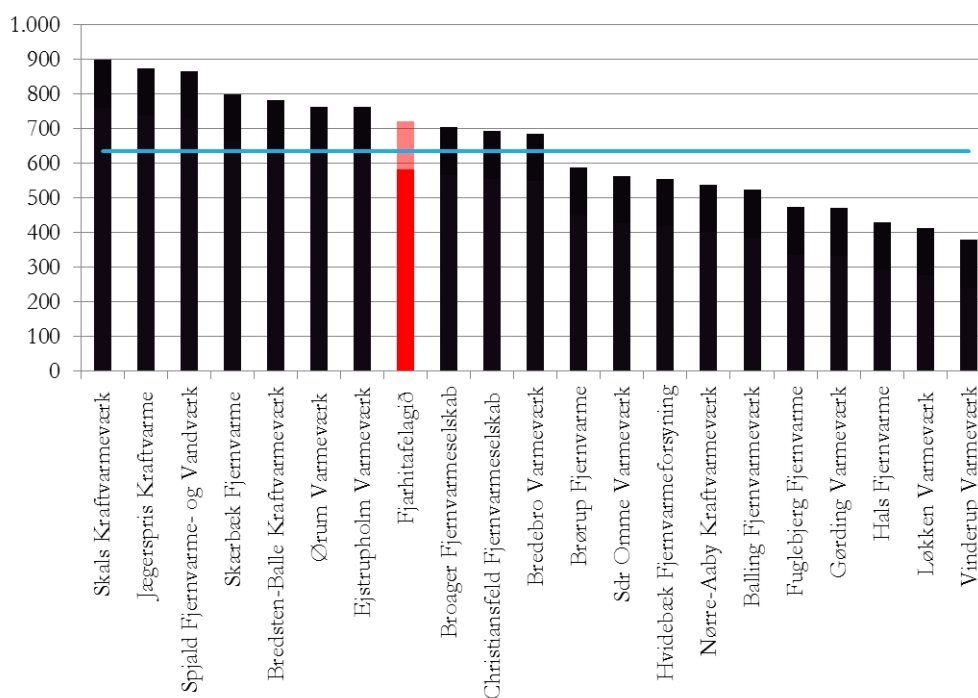
P/f Fjarhitafelagið hevur sostatt ein kostnaðarfyrirmin í mun til feløginu í úrvalsbólkinum á 138 kr. fyri MWt.

¹² Støði verður tikið í samlaða tonsatalið av burturkasti sum Brennistøðin á Hjalla brendi í 2014

Á myndini niðanfyri er samanbering millum samlaða kostnaðin fyri hvønn framleiddan MWt, har Fjarhitafelagið er álagt ein orkukostnað á 138 kr. fyri hvønn MWt.

Mynd 4.3.1B: Kostnaður fyri hvønn framleiddan MWt íroknað orkukeyp

Kelda: Energitilsynet, Dansk Fjernvarme, Fjarhitafelagið

Um eitt orkukeyp á 138 kr. fyri MWt verður íroknað samlaða kostnaðin hjá P/f Fjarhitafelagnum, so verður kostnaðarstöðið hjá Fjarhitafelagnum líka omanfyri miðal av úrvalsbólkinum. 7 av 21 feløgum hava hægri kostnaðarstöði enn P/f Fjarhitafelagið, meðan 14 feløg hava lægri kostnað.

Endamálið við samanberingunum í kapitul 5 er at fáa staðfest um prísir og kostnaðir hjá Fjarhitafelagnum standa mát við prísir og kostnaðir hjá líknandi feløgum í Danmark. Tað er tí rætt at prísseta orkuna, sum Fjarhitafelagið fær ókeypis, tí bert á henda hátt ber til at meta um prísir og kostnaðir hjá Fjarhitafelagnum eru rímuligir. Sær man burtur frá orkukostnaðinum, so er kostnaðurin hjá Fjarhitafelagnum áleið 600 kr. fyri MWt, meðan prísurin er áleið 900 kr. fyri MWt, verður orkan tikin við, so er munurin á prís og kostnaði bert 300 kr. fyri MWt.

5.3.2 Yvirskot og skattur.

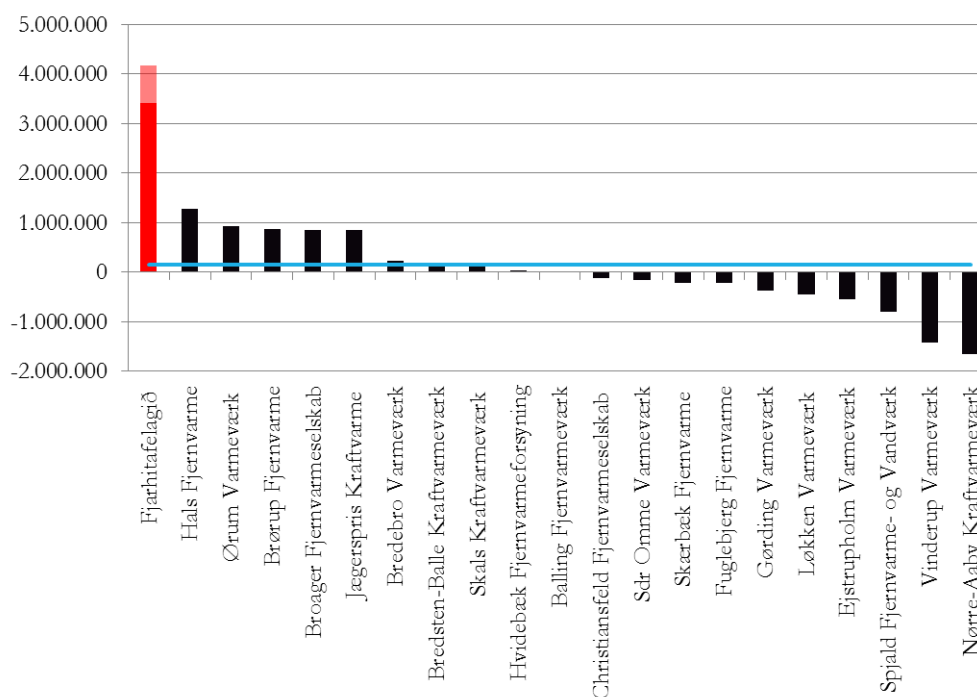
Í undanfarna parti varð staðfest, at virkisföri hjá Fjarhitafelagnum er í lagi, um samanborið verður við feløginu í úrvalsbólkinum. Hóast hetta, so er hitakostnaðurin hjá Fjarhitafelagnum millum teir hægstu í úrvalsbólkinum.

Tað serliga við Fjarhitafelagnum er, at eigararnir taka ikki vinning úr felagnum. Í staðin verður tað gjaldföri, sum vinningurin skapar, brúkt til at figgja eina framhaldandi útbygging av fjarhitaskipanini.

Á myndini niðanfyri er samanbering millum ársúrslitini hjá feløgnum í úrvalsbólkinum fyri hvønn framleiddan MWt. Fyri Fjarhitafelagið er íroknað skattur, sum felagið hevur goldið (ljós reyð linja). Orsøkin til tað er, at Fjarhitafelagið er einasta felagið í úrvalsbólkinum, sum skal gjalda skatt.

Mynd 5.3.2: Yvirskot og skattir fyri hvønn MWt í 2014

Sum tað framgongur av myndini, so er vinningurin til eigararnir v.m. munandi hægri hjá Fjarhitafelagnum samanborið við hini feløginu í úrvalsbólkinum. Her skal leggjast aftrat, at hini feløginu sambært lóg eru álögð at yvirdekka og undirdekka ávikavist yvirskot og undirskot leypandi.

Fyri hvønn framleiddan MWt fara 39 kr. til partafelagsskatt og 177 kr. enda sum yvirskot til framtíðar íløgur. Tað gevur onga meining her at samanbera við hægsta og lægsta felagið, orsaka av lógarkravinum um yvir/undirdekning. Men tað sigur so mikið sum, at verandi fjarhitakundar skulu gjalda 216 kr. eyka fyri hvønn MWt sammett við danskar brúkarar.

Sambært ársroknskapunum hjá Fjarhitafelagnum hevur felagið goldið slakar 9 mió. kr. í skatti í tíðarskeiðnum 2004 til 2014 og samlaða yvirskotið aftaná skatt hevur verið áleið 40 mió. kr. Hetta er ein lutfallsliga dýrur fíggingarháttur.

5.4 Ávegis niðurstøða

Samanberingin í kapitul 5 vísir, at fjarhitið frá P/f Fjarhitafelagnum er í dýrara endanum, tá samanborið verður við 20 sambærilig donsk feløg. Feløginu eru sambærilig grundað á teirra tal av brúkarum og brúkaratættleika.

Kappingareftirlitið

Fjarhitafelagið er dýrasta felag, tá ið bara nýtslugjaldið verður samanborið, men verður hugt eftir samlaða hitagjaldinum, so er Fjarhitafelagið dýrari enn 17 av 20 feløgum. Tey trý feløgini, sum eru dýrari hava millum 600-800 brúkarar. Í sambandi við íbinding so er Fjarhitafelagið eisini í dýrara endanum.

Virkisfærið hjá Fjarhitafelagnum er gott sambært samanberingini í kapitul 5. Í samanberingini eru 11 av 20 feløgum dýrari enn fjarhitafelagið. Verður ókeypiss orkan frá SEV og brennistøðini príssett eftir prísloftinum í Danmark, so eru 7 av 20 feløgum dýrari enn fjarhitafelagið.

Tað er greitt, at ókeypiss orkan hevur við sær, at fjarhitin sum hitaloysn fær ein kappingarligan fyrimun ímun til aðrar hitaloysnir, tí aðrar hitaloysnir fáa ikki orkuna ókeypiss. Fyrimunurin ger, at Fjarhitafelagið hevur eitt betri kapitalgrundarlag, enn um felagið skuldi goldið fyri sína orku. Fjarhitafelagið hevur ikki brúkt henda fyrimun til at lækkað fjarhitaprísinn, tí hesin fylgir gassoljuprísinum. Hinvegin hevur fyrimunurin givið felagnum móguleika fyri at útbyggja fjarhitaskipanina munandi meir enn um orkan kostaði. Hetta merkir, at kappingin millum fjarhita og aðrar hitaloysnirnar skeiklast.

Samanumtikið vísir samanberingin, at Fjarhitafelagið, uttan mun til um gjaldast skal fyri orkuna ella ikki, klárar at framleiða ein MWt fyri ein kostnað, sum er kappingarføru við sambærilig fjarhitafeløg á danska marknaðinum.

Kapitul 6: Meting

Kappingareftirlitið metir, at tað er stak óheppið at partur av føroyska hitamarknaðinum er monopol, og at hetta monopolíð áhaldandi verður útbyggt, soleiðis at altsamt fleiri brúkarar missa rættin til at velja hitaloysnir, sum møguliga eru bíligari og grønnari enn fjarhiti.

Servitutturin, sum Tórshavnar Kommuna tinglýsir á ogninir har fjarhiti skal verða, virkar kappingaravlagandi, tí hesin ikki bara áleggur kundunum at binda í, men eisini at brúka fjarhita. Tað er sostatt ongin møguleiki hjá eigarunum av hesum ognum at velja aðrar hitaloysnir.

Tað er stak óheppið, at Tórshavnar Kommuna, samstundis sum hon hevur verið við til at áleggja borgarum í kommununi eina skyldu at brúka fjarhita, ikki hevur tryggja somu borgarum nøkur grundleggjandi rættindi sum brúkarar.

Samanborið við brúkarar av øðrum hitaloysnum, so hevur Fjarhitabrúkarin fá rættindi. Brúkarin kann ikki skifta veitara, og tey brúkararættindi, sum fjarhitabrúkarin hevur, eru einsíðis sett av Fjarhitafelagnum. Fjarhitabrúkarin hevur onga ávirkan í Fjarhitafelagnum, tí Tórshavnar Kommuna kann ikki sum eigari, eisini umboða fjarhitabrúkaran.

Tað er onki eftirlit við P/f Fjarhitafelagnum og fjarhitabrúkarin kann ikki klaga til nakran fyrisingarlígan myndugleika. Er ósemja millum Fjarhitafelagið og fjarhitabrúkarin, so eru bert dómstólarnir at fara til. Støðan hjá øðrum brúkarum av hitaloysnum er ørðvísi, tí hesir hava eitt frítt val at velja millum loysnir, og eru teir ónøgdir, so kunnu teir skifta veitara. Ein veitari á einum fríum marknaði kann ikki seta sínar kundatreytir einsíðis, og kann heldur ikki í longdini liva við ónøgðum kundum. Tað kann ein monopolistur, við einum lógarlíknandi monopoli.

Tað er eisini stak óheppið, at tað er so lítið gjøgnumskygni í sambandi við prísásetingina av fjarhitunum. Prísásetingarmeginreglan er frá fyrst í 90'inum, har ásett var, at upphiting við fjarhita skuldi ikki verða dýrari enn við gassolju. Talan var um eina áseting í viðtøkunum, tvs. eina samtykt millum eigararnar av felagnum, og ásetingin bant tí ikki felagið mótvegis sínum kundum. Av tí at talan bert var um eina samtykt millum eigararnar, so finnast heldur ikki nakrar reglur um prísásetingarmeginregluna. Serliga er tað ein av tveimum variablum í frymilinum – ársvirknastigið, ið stór óvissa er um. Hvat er rætta ársvirknastigið, um upphiting við fjarhita ikki skal verða dýrari enn við olju? Er tað tann til ein og hvørja tíð mest effektivt oljuketilin á marknaðinum, ella er talan um ein gamlan oljuketil - kanska við støði í miðal aldrinum á bústøðunum í fjarhitaskipanini? Onki er ásett um hetta. Somuleiðis er onki ásett um, hvussu títt ársvirknastigið skal eftirmetast.

Kappingareftirlitið metir, at tíðin er farin frá hesi prísásetingarmeginreglu. Viðtøkan varð tikin í 90'unum, tá ið oljufýring var einasta alternativt til fjarhita. Tískil gav tað meining at lova teimum, sum blivu áløgd at brúka fjarhita, at tey ongantíð komu at gjalda meira, enn tey vildu brúkt í olju. Ein býtishandil sum hesin kann í ávísan mun rættvísgera tær skyldur, sum eru álagdar fjarhitabrúkarum, tí fjarhitabrúkarin fær í býti eina umhvørvisvinarligari skipan enn tað, sum marknaðurin kann bjóða, og fær trygd fyri, at tað verður ikki dýrari fyri seg at hava hesa skipan, samstundis sum samfelagið fær gagn av, at minni olja verður innflutt og tískil minni útlát.

Kappingareftirlitið

Prísásetingarreglan hjá Fjarhitafelagnum gevur onga meining í dag, tí fleiri hitaloysnir eru í dag, sum eru bíligari og meira umhvørvisvinarligar enn bæði fjarhiti og upphiting við gassolju. Í dag er ongin bítishandil – bert ein einsíðis binding.

Kappingareftirlitið metir, at tíðin er komin til at lóggeva á fjarhitaøkinum. Í dag eru áleið 1.000 húski í skipanini, og fjarhita útbyggingin er partur av langtíðar ætlanunum hjá Tórshavnar Kommunu. Tað hevur tí týðning at seta reglur fyri hvussu henda útbygging kann gerast, soleiðis at rættindini hjá verandi brúkarum og teimum borgarum, sum kommunan ætlar skulu innlimast í skipanina verða tryggjað. Somuleiðis hevur tað týðning, at tann kappingaravlagin sum stendst av hesum hitamonopoli, verða avmarkað í mest møguligan mun.

Í sambandi við hesa frágreiðing hevur Kappingareftirlitið kannað, hvussu fjarhitaveiting verður regulerað í Danmark. Talan er um eitt rættuliga umfatandi lóggávuverk, sum neyvan er egnað at seta í verk í Føroyum, men tað eru ávísar meginreglur í donsku reguleringini, sum ein møgulig føroysk lóggáva eigur at innihalda.

Prísásetingarmeginreglan í donsku lóggávuni er ein “Hvíla-í-sær-sjálvum”-regla, sum vit í Føroyum kenna frá m.a. El-veitingarøkinum. Hugsanin við hesi reglu er, at monopolisturin fær fulnað fyri sín kostnað og ein avmarkaðan vinning til framtíðar íløgur. Henda reglan hevur tann fyrimum, at monopolisturin ikki kann taka yvirnormalan vinning, umframt at reglan skapar gjøgnumskygni.

Saman við áðurnevndu prísásetingarreglu hevur danska lóggávan eisini eina aðra meginreglu um prís, sum sigur, at gjöld skulu verða kostnaðar-verulig (omkostningsægthed). Hetta merkir, at gjöld, sum broytast, tá nýtlan broytist, skulu verða fyri kostnaðir, sum broytast við nýtsluni. Somuleiðis skulu gjöld, sum eru fóst, uttan mun til um nýtlan broytist, verða fyri kostnaðir, sum ikki broytast við nýtsluni. Hetta gevur tí bestu javnvágina millum tvær týðandi meginreglur innan fjarhitaveiting – samhaldsfestni og orkusparsemi. Tað at hava eitt fast gjald fyri fastar kostnaðir merkir, at fjarhitabrákararnir standa saman um at gjalda íløgukostnaðin av fjarhitaskipanini og gjalda sín lutfallsliga part av hesi skipan. Broytligir kostnaðir, eru treytaðir av nýtsluni hjá einstaka brúkarinum, og tí er týðandi, at brúkarin verður eggjaður til at vísa sparsemi. Harvið fær samfelagið hægstu møguligu nyttu av fjarhitaorkuni.

Tað ber ikki til at útbyggja eina fjarhitaskipan uttan nýggjar brúkarar. Tað er tó neyðugt, at íbindingarkravið ikki er meira víttfevnandi enn neyðugt. Í donsku lóggávuni er íbindingarskyldan meira avmarkað enn tann skyldan, sum verður lögð á fjarhitabrákarar í Tórshavn. Endamálið við eina íbindingarskyldu er, at útbyggingin er tryggjað eitt vinnuligt grundarlag. Eftir danskari lóggávu er ikki álagt brúkarum at binda fysiskt í eina fjarhitaskipan og brúka skipanina. Tað, sum verður álagt, er, at fjarhitafelagið fær atgongd til at leggja leiðingar til og á ognini, og at eigarin skal gjalda eitt íbindingargjald og eitt árlig fast gjald fyri at hava atgongd til eina fjarhitaskipan.

Samstundis sum íbindingarskyldan er meira avmarkað enn tann føroyska, so hevur brúkarin fleiri rættindi, tá ið henda skylda verður áløgd. Millum annað verður skyldan varslað við 9 ára freist, tá talan er um verandi bústaðir. Afturat hesum er møguligt at fáa longt hesa freist ella heilt at sleppa undan henni.

Tá fjarhitaleiðingar skulu leggjast í sambandi við útstykkjar kunnu dansk fjarhitafeløg áleggja tí, sum útstykkjar eitt byggemodningsbidrag, ið skal dekkja tær høvuðsleiðingar, sum verða lagdar. Hetta merkir, at verðandi og komandi eigarar eru líkstillaðir, við tað at allir fjarhitabrákarar koma at gjalda sín lutfallsliga

part av fjarhitakervinum. Í Tórshavn er tað hinvegin soleiðis, at jú longri ein brúkari hevur verið í skipanini, tess størri part av útbyggingunum hevur hesin goldið. Hetta skapar ónøgd millum verandi fjarhitabrúkarar. Um farið verður yvir til eitt *byggemodnigsbidrag*, so er ongin orsök hjá verandi brúkarum at vera ónøgdir við áhaldandi útbyggingina hjá Fjarhitafelagnum.

Danski fjarhitabrúkarin hevur sostatt færri skyldur og fleiri rættindi enn fjarhitabrúkarin í Tórshavn, og danski fjarhitabrúkarin hevur møguleika at kæra til Energiklagenævnet, meðan fjarhitabrúkarin í Tórshavn bert hevur dómstólarnar.

Avtalutreytir á einum marknaði við virknari kapping eru eitt kappingarparametur, tvs. at tey eru eitt av mongum parametrum, sum eru avgerðandi fyri, hvar brúkarin keypir sína vøru. Tað er sostatt týðningarmikið fyri eina fyrritøku at hava líka góðar avtalutreytir sum kappingarneytarnir. Har tvær eins vørur verða seldar við ymiskum avtalutreytum, er tað vøran við bestu avtalutreytum, sum verður seld. Undir virknari kapping eru áhugamálini hjá brúkarum vard.

Á einum monopolmarknaði verða avtalutreytirnar einsíðis settar av monopolistinum. Brúkarin hevur ongan møguleika at fáa síni áhugamál ígjøgnum, tí brúkarin kann ikki velja vøruna hjá monopolistinum frá. Tað hevur tí týðning, at brúkararættindi verða tryggjað í lóggávuni og herundir, at brúkarin fær møguleika at kæra.

6.1. Niðurstøða

Kappingareftirlitið mælir til, at heita á viðkomandi landsstýrismann um at leggja lógaruppskot fyri løgtingi um fjarhitaveiting til privatar brúkarar. Mælt verður til, at lóggávan:

- áleggur fjarhitafeløgum at prísseta eftir eini “Hvíl-í-sær sjálvum”-reglu.
- ásetur, at gjöld skulu vera “kostnaðar-verulig”.
- ásetur, at prísútrokningar skulu almannakunngerast og skjalprógvast.
- ásetur, at íbindingarskyldan verður avmarkað til:
 - at brúkarin gevur atgongd til ognina,
 - at brúkarin einans skal gjalda teir árligu føstu kostnaðirnir, um brúkarin ikki vil brúka fjarhitaskipanina.
- ásetur, at fjarhitafeløg fáa móguleika at áseta eitt gjald til útstykkiarar/byggiharrar, tá ið høvuðsleiðingar verða lagdar inn á økið.
- at brúkarar skulu kunna kera prísir og onnur kundaviðurskifti til Vinnukærunevndina.